

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Liiketalouden koulutusohjelma

Johannes Melonen

NUORTEN VELKAANTUMINEN JA VELKOJEN JÄRJESTELY

Opinnäytetyö
Toukokuu 2013

	<p>OPINNÄYTETYÖ Toukokuu 2013 Liiketalouden koulutusohjelma</p> <p>Karjalankatu 3 80200 JOENSUU p. +358 50 260 6800</p>
<p>Tekijä Johannes Melonen</p>	
<p>Nimeke Nuorten velkaantuminen ja velkojen järjestely</p> <p>Toimeksiantaja Joensuun kaupungin talous- ja velkaneuvonta</p>	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyö aihe on nuorten velkaantuminen ja velkojen järjestely. Aiheen valinta tapahtui toimeksiannon pohjalta. Opinnäytetyön tehtävänä on selvittää oikeuslähteitä tutkimalla, miten nuoren velkaantumista on säännelty nykyisellään. Tutkimuksessa pyritään myös huomioimaan lyhyesti tutkittavaan lainsäädäntöön tulevat muutokset. Tärkeänä seikkana tutkimuksessa selvitetään myös, millaisia velkojen järjestelykeinoja nuorille on olemassa ja että miten niitä on säännelty. Lisäksi opinnäytetyössä tarkastellaan nuorten velkaantumisen tilannetta Suomessa. Opinnäytetyön ohella on tarkoitus valmistua toiminnallinen ohje, jossa kerrotaan yleisesti nuorten talouteen liittyvistä asioista.</p> <p>Opinnäytetyö on tutkimusmenetelmältään lainopillinen kirjoituspöytä tutkimus. Tutkimuksessa on käytetty lähteinä lakeja, lainvalmisteluasiakirjoja, oikeuskäytäntöä, oikeuskirjallisuutta, virallisia tilastoja sekä erilaisia aiheeltaan nuoriin liittyviä tutkimuksia. Opinnäytetyössä on käytetty systematisointia oikeuden järjestelemiseen.</p> <p>Tutkimuksen tärkein tulos on toiminnallinen opas. Jatkokehittämismahdollisuutena tälle tutkimukselle on sen toiminnallisen oppaan muokkaaminen tietoja päivittämällä ajan tasalla olevaa tietoa vastaavaksi, jotta opas tarjoaisi sen lukijalle mahdollisimman paikkaansa pitävää ja hyödyllistä tietoa.</p>	
<p>Kieli suomi</p>	<p>Sivuja 44 Liitteet 1 Liitesivumäärä 9</p>
<p>Asiasanat nuoret, velat, velkaantuminen, velkajärjestely</p>	

 Karelia UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES	THESIS May 2013 Degree Programme in Business economics Karjalankatu 3 FI 80200 JOENSUU FINLAND Tel. +358 50 260 6800
Author Johannes Melonen	
Title Incurring and Arrangement of Debt among Young Persons Commissioned by Financial and Debt Counselling of the Municipality of Joensuu	
Abstract <p>This thesis deals with the youth's incurring and arrangement of debt. The topic of the thesis was chosen due to commission. The goal of the research is to clarify how the youth's incurring of debt is regulated at present by examining the sources of law. Changes to the laws that are in question are also covered briefly. Another important topic in this research is to clarify what kind of loan arrangement options the youth have and how the arrangements are regulated by laws. In addition, the thesis examines the current situation of the youth's incurring of debt in Finland. The thesis includes a practice-based guide which describes the matters related to the economy of the youth in general.</p> <p>The research is a juridical desk study by nature. The source of information in this thesis contains laws, legislative drafting documents, legal praxis, juridical literature, official statistics and different kinds of studies which deal with the youth. The juridical texts have been systematised in this thesis.</p> <p>The most important result of this thesis is devising and drawing up of a practice-based guide. Further development for this research could be to update information in the guide to ensure its accuracy and utility.</p>	
Language Finnish	Pages 44 Appendices 1 Pages of Appendices 9
Keywords the youth, debts, , incurring of a debt, loan arrangement	

Sisältö

1	Johdanto.....	5
2	Nuoret.....	7
3	Nuorten velkaantumiseen liittyvät tekijät.....	9
	3.1 Kuluttajaluotot ja pikaluotot.....	9
	3.2 Luottokortit.....	14
	3.4 Opintolaina	15
	3.3 Rahapelien sääntely ja rahapeliongelmat	16
	3.5 Nautintoaineet ja juhliminen	18
4	Velkaantumisen seuraukset	18
	4.1 Ylivelkaantuminen ja velkakierre	18
	4.2 Luottotiedot	19
	4.3 Velkomustuomiot	21
5	Velkojen järjestelykeinot.....	22
	5.1 Talous ja velkaneuvonta	22
	5.2 Vapaaehtoinen velkajärjestely.....	23
	5.3 Yksityishenkilön velkajärjestely tuomioistuimessa	24
	5.4 Nuoret velkajärjestelyssä.....	26
	5.5 Sosiaalinen luotto	27
	5.6 Takuu-Säätiön järjestelylaina	28
6	Pohdinta ja johtopäätökset.....	29
	Lähteet.....	33

LIITE

Liite 1 Toiminnallinen ohje

1 Johdanto

Talousasiat, joista etenkin velkaantuminen on monille varmasti tuttu asia nykypäivänä. Asiasta läheisen tekee se, että velkaantumisesta ja myös niin sanotusta luotolla eläimestä on tullut Suomessa osa monien ihmisten elämää. Velkaantumisen vakavuutta kuvaillaan esimerkiksi Ylen uutisartikkelissa ”Monella on velkaa kolminkertaisesti tuloihin nähden”, jossa Suomen kansan velkaantumistasoa mainitaan olleen vuonna 2011 jopa 111 prosenttia (Yleisradio Oy 2013). Suomesta puhutaan nykyään luottoyhteiskuntana hyvinvointiyhteiskunnan asemesta, missä luotot ovat osa kotitalouksien taloudenpitoa, velkaongelmat ja velkojen selvittely ovat arkipäiväisiä asioita ja velka-asiat ovat tärkeä yhteiskuntapolitiikan kohde (Mutttilainen 2002, 2). Myös nuorten taloudesta on tullut hyvin ajankohtainen ja puhuttu aihe viime vuosina ja se tulee varmasti myös säilymään lähitulevaisuudessakin sellaisena. Nuorten ja nuorten aikuisten velkaantumisesta kertovaan uutisointiin on vaikeaa olla törmäämättä uutismedioita selaillessa. Nuorten velkaongelmat on tiedostettu Suomessa, ja Setlementtiliitto kertoo Internet-sivuillaan, että niihin pyritään etsimään ratkaisua seuraavien viiden vuoden aikana useiden järjestöjen välisellä yhteistyöllä, johon kuuluvat Setlementtiliiton lisäksi muun muassa Nuorisosäätiö ja Takuu-Säätiö. Yhteistyön tuloksena on tarkoitus saada aikaiseksi ratkaisumalleja velkaongelmiin ja luoda nuorten taloudenhallintaan erikoistunut verkosto. (Suomen Setlementtiliitto 2012.)

Nuorten velkaantumista käsittelevässä uutisoinnissa on huomattavissa toistuvasti sellaisia termejä kuin pikaluotot ja niiden hinnat sekä velkaantumisesta aiheutuvat maksuhäiriöt. Edellä mainituista erityisesti pikaluottojen hinnoiksi katsottavat todelliset vuosikorot, pikaluotoista aiheutuvat luottokustannukset sekä pikaluottojen perinnästä aiheutuvat kulut ovat olleet usein uutisoinnin kohteena. Suomen kuvalehden artikkelissa ”Sadan euron laina, 297 euroa perintäkuluja – näin pikavippaaja joutuu maksuvaikeuksiin” pikavippien perintäkulut on koettu kohtuuttomiksi ja artikkelissa mainitaan, ettei perintäkuluja määriteltäessä saatavan laadulla ja määrällä ole vaikutusta perintäkulujen määrään (Suomen kuvalehti 2012). Erityisemmin perehtymättäkin voisi todeta, että kyseessä olevasta nuorten velkaantumisesta on tullut laaja ilmiö ja myös merkittävä ongelma Suomessa. Pienlainojen eli pikavippien käytön laajuudesta kertoo se, että vuoden 2012 aikana uusia pikalainoja myönnettiin Suomessa yhteensä noin 1,5 miljoonaa kappaletta

(Tilastokeskus 2012). Asiaa tarkasteltaessa koko Suomen tasolla velkaantumisongelman voikin katsoa liittyvän suhteellisen suureen osaan väestöstä, koska nuoria ja nuoria aikuisia on Suomessa kuitenkin noin miljoona (Tilastokeskus 2012).

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää nuorten talouteen liittyviä lainsäädöksiä ja keskittyä niihin säädöksiin, joilla säädellään nuorten velkaantumista. Tutkimuksessa olennaisena seikkana käsitellään myös velkaantumisesta nuorille aiheutuvia seurauksia. Viimeisenä opinnäytetyössä käydään läpi keinot, joilla nuoret voivat korjata talouttaan järjestelemällä velkoja. Tärkeimpinä lähteinä tutkimuksessa lainsäädännön osalta ovat kuluttajansuojalaki (38/1978) ja laki yksityishenkilön velkajärjestelystä (57/1993). Lainsäädännön lisäksi opinnäytetyössä lähteinä käytetään lainvalmisteluasiakirjoja, oikeuskäytäntöä, oikeuskirjallisuutta, nuorten taloutta ja velkaantumista käsitteleviä tutkimuksia sekä virallisia tilastoja. Lisäksi opinnäytetyön ohella on tarkoitus valmistua toiminnallinen ohje, joka tehdään yhteistyönä Joensuun talous- ja velkaneuvonnan kanssa. Tässä opinnäytetyössä toiminnallinen ohje on nuorille tarkoitettu talousopas, jonka tarkoituksena on informoida nuoria yleisesti talouteen liittyvistä asioista.

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Joensuun kaupungin talous- ja velkaneuvonta, jolta sain ehdotuksen opinnäytetyön tekemiselle. Joensuun talous- ja velkaneuvonnan toimipisteelle kuuluu hoidettavaksi myös 12 muun lähellä sijaitsevan kunnan, muun muassa Kiteen, Outokummun ja Tohmajärven talous- ja velkaneuvonta-asiat. Opinnäytetyön aiheen valintaan vaikutti merkittävästi toimeksiantajan ehdotuksen lisäksi sen seurauksena käyty keskustelu, johon osallistui minun lisäksi opinnäytetyöni ohjaaja sekä toimeksiantajan edustajia. Keskustelun pohjalta aihe osoittautui toteuttamiskelpoiseksi ja mielenkiintoiseksi. Subjektiiviselta kannalta asiaa tarkasteltuna erityistä mielenkiintoa aihetta kohtaan herättävänä tekijänä toimi myös se, että tutkimuksen kohdeyhmän ollessa nuoret ja nuoret aikuiset henkilöt, joihin itsekkin iältäni kuulun, tekee aiheesta läheisemmän ja oppimiseni kannalta epäilemättä hyödyllisen.

Opinnäytetyö on tutkimusmenetelmältään lainopillinen kirjoituspöytä tutkimus. Keskeinen tutkimusongelma lainopissa on selvittää voimassa olevan oikeuden sisältö kyseessä olevan tutkimuksen rajoissa. Lainoppi eli oikeusdogmatiikka perustuu oikeuslähteiden käyttöön, joka tapahtuu etusija- ja käyttöjärjestyssääntöjen mukaisessa järjestyksessä. Lainoppiin sisältyy myös systematisointia, jolla tarkoitetaan voimassaolevan oikeuden

järjestelyä ja pyritään luomaan oikeudellista käsitejärjestelmää oikeuden tulkitsemista varten. (Husa, Mutanen & Pohjolainen 2008, 20.) Lainopillisen tutkimuksen valinta tutkimusmenetelmäksi tapahtui sen perusteella, että tutustuessani aiemmin tehtyihin nuorten velkaantumiseen liittyviin tutkimuksiin huomasin valtaosan tutkimuksista olevan laadullisia tai määrällisiä. Tutkimuksissa ei huomioitu tai huomioitiin vain hyvin vähän se, millainen yhteys nuorten velka-asioilla on oikeuslähteisiin. Lainopillisen tutkimuksen kannalta mielenkiintoa aihetta kohtaan lisäsi se, että eräisiin lakeihin, muun muassa kuluttajansuojalakiin (78/1978) on suunnitteilla tulevaksi muutoksia.

2 Nuoret

Suomessa täysi-ikäisyys alkaa 18 vuoden iässä. Täysi-ikäisyyden 18 vuoden ikäraja on mainintoja lainsäädännössä, muun muassa holhustoimesta annetussa laissa (442/1999), vaalilaissa (714/1998) sekä avioliittolaissa (234/1929). Hallituksen esityksessä (HE 146/1998 vp) mainitaan, että täysi-ikäisyyden raja Suomessa on ollut 18 vuotta vuodesta 1976 lähtien. Hallituksen esityksen mukaan tätä samaa täysvaltaisuusikärajaa sovelletaan lähes kaikissa EU maissa (HE 146/1998 vp). Täysi-ikäisyyden myötä henkilölle tulee lukuisia oikeuksia ja joitakin velvollisuuksia.

Täysi-ikäisyyden myötä henkilöstä tulee oikeustoimikelpoinen, ellei häntä oli julistettu vajaavaltaiseksi (laki holhustoimesta 442/1999 2 §). Parisuhteen rekisteröiminen ja avioliiton solmiminen ovat oikeutettuja toimia täysi-ikäisenä (avioliittolaki 4 §). Täysi-ikäisillä on oikeus hankkia mietoja alkoholijuomia ja ostaa niitä alkoholiravintoloissa, oikeus osallistua rahapeleihin sekä oikeus ostaa tupakkaa (alkoholilaki 1143/1994 16 §, 24 §; arpajaislaki 1047/2001 14 a §; tupakkalaki 693/1976 10 §). Passin hankkiminen ilman huoltajien lupaa ja asuntosäästöpalkkiolainan eli ASP-lainan hakeminen on oikeutettua täysi-ikäisenä (passilaki 671/2006 7 §; asuntosäästöpalkkiolaki 1634/1992 3 §). Lisäksi täysi-ikäiselle kuuluu velvollisuus suorittaa asevelvollisuus (asevelvollisuuslaki 1438/2007 2 §).

Nuorisolaissa (72/2006) nuorella tarkoitetaan alle 29-vuotiasta henkilöä. Nuorisolaki ei kuitenkaan määrittele sen kohderyhmää, kuten hallituksen esityksessä (HE 28/2005 vp, 2) mainitaan, vaan kohderyhmä on määritelty opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (1705/2009) 21 ja 34 §:ssä. Lastensuojelulain (417/2007) mukaan nuoreksi voidaan katsoa 18–20-vuotiaat henkilöt ja tätä nuoremmat katsotaan olevan lapsia. Kansalaisuuslaissa (359/2003) nuori henkilö on määritelty iältään 18–23-vuotiaaksi. Työttömyysturvalaissa (1290/2002) ei varsinaisesti määritellä nuorta henkilöä iältään, mutta laissa on mainintoja nuoresta ja nuoreen liittyen 18–24-vuoden iästä samassa asiayhteydessä, muun muassa lain 2.13 §:ssä.

Erilaisissa nuoriin liittyvissä tutkimuksissa ja aineistoissa nuori on useissa tapauksissa määritelty toisiaan vastaavaa ikärajausta käyttäen. Nuori on määritelty iältään 15–29-vuotiaaksi muun muassa ”Ohipuhuttu nuoruus?” -tutkimuksessa, Nuorisotutkimusverkoston Nuorisobarometrissa 2012 sekä Kauppa- ja teollisuusministeriön tutkimuksessa ”Miten ja mihin nuoret käyttävät pikavippejä ja muita kulutusluottoja?” (Anttila, Kuusari & Puhakka 2010, 16; Myllyniemi 2012, 15; Kaartinen & Lähteenmaan 2006, 12). Toisaalta joissakin nuoriin kohdistuvissa tutkimuksissa käytetään myös hyvin edellä mainitusta poikkeavia määritelmiä nuorista, esimerkiksi ”Toimijat, kanavat ja tavat kulluttajien taloudellisen osaamisen edistämässä” (TOKATA) -hankkeessa nuoria tarkastellaan 15–20-vuotiaisiin rajoittuen (Peura-Kapanen & Lehtinen 2013, 15).

Nuoren henkilön iän määrittäminen ja rajaaminen tutkimusta varten on haasteellista useiden laeissa esiintyvien määritelmien ollessa jokseenkin erilaisia, puhumattakaan siitä, että nuoriin kohdistuvissa tutkimuksissa määritelmät poikkeavat vielä enemmän toisistaan. Pääsääntöisesti määritelmissä ollaan yhtä mieltä siitä, että nuori on vähintään 18 vuotta vanha. Jako nuorten ja lasten välillä tehdäänkin usein 18 ikävuoden perusteella. Määritelmissä näkemykset nuoren enimmäisiästään vaihtelevat melkoisesti, mutta valtaosan niistä voidaan katsoa sijoittuvan 24 ikävuoteen tai sen alapuolelle. Luonteva enimmäisikä nuorelle voisi olla toisaalta myös 29 vuotta, koska se on edellä mainituissa määritelmissä kaikkein korkein nuorelle määritelty ikä. Lähtökohtaisesti tässä opinnäytetyössä nuorta tarkastellaan näin ollen 18–29-vuotiaana henkilönä. Edellä mainitun määritelmän voisi katsoa olevan tätä tutkimusta varten perustelluin ja johdonmukaisin lainsäädännön sekä tarkasteltavan aineiston kannalta.

Tarkasteltaessa nuorten lukumäärää Suomessa käyttäen aiemmin opinnäytetyön edellisen kappaleen 18–29 vuoden määritelmää nuorelle, saadaan vuodelle 2011 nuorten määräksi 813 301 henkilöä (Tilastokeskus 2012). Tässä yhteydessä kohderyhmän valinnalla on suuri vaikutus henkilöiden lukumäärään, esimerkiksi jos nuoresta käytettäisiin suppeampaa, 18–24-vuoden määritelmää, olisi saman vuoden lukema 467 863 (Tilastokeskus 2012). Laajempaa määritelmää käytettäessä, esimerkiksi 15–29-vuotiaiden katsominen nuoriksi puolestaan antaisi vuodelle 2011 tarkasteltavaksi jo reilun miljoonan henkilön lukeman (Tilastokeskus 2012). Päätelmänä edellisestä on tehtävissä se, että tutkittava ikäryhmä olisi jokaisella edellä mainituista määritelmistä suhteellinen suuri Suomen koko väestöön verratessa. Nuoriin vaikuttavilla ongelmilla voi siten katsoa olevan merkittäviä vaikutuksia koko maan tasolla.

3 Nuorten velkaantumiseen liittyvät tekijät

3.1 Kuluttajaluotot ja pikaluotot

Luottoasiakkaista kuluttaja-asiakkaan ja luotonantajan välistä suhdetta säännellään kuluttajansuojalain (78/1978, myöhemmin KSL) seitsemännessä luvussa. Kuluttajansuojalaissa kuluttajaluotto on määritelty elinkeinonharjoittajan sopimuksen mukaan myöntämäksi luotoksi ja myös lupaukseksi myöntää luotto lainana, maksunlykkäyksenä tai muuna vastaavana taloudellisena järjestelyinä (KSL 7:1). Oikeuskirjallisuudessa määritellyllä luotonannolla tarkoitetaan rahavelan antamista, mutta se käsittää myös tavaroiden tai palvelusten myymisen ilman käteismaksua (Aurejärvi & Hemmo 2004, 1). Kuluttajansuojan toteutuminen luottosuhteissa tapahtuu siten paljolti KSL:n säännösten mukaisesti, joten luotonantajan ja kuluttajan välisessä luottosuhteessa ei voida poiketa sopimuksella kuluttajan vahingoksi (Aurejärvi & Hemmo 2004, 5). Kuluttajaluotto käsitettä käytetään nykyisin kulutusluotto käsitteen sijasta, koska kulutusluotto käsite kuvasi harhaanjohtavasti, että mitä luottoja kuluttajansuojalain seitsemännen luvun säädökset koskivat (HE 24/2010 vp, 12). Lähtökohtaisesti kuluttajaluotoiksi on katsottu kaikki

luotot, joita elinkeinonharjoittaja tarjoaa kuluttajalle, riippumatta luottomuodosta, luoton määrästä, luottoajasta tai luoton käyttötarkoituksesta (Ämmälä 2006, 212).

KSL 7:13 §:ssä määritellään hyvä luotonantotapa. Ensimmäisenä 13 §:ssä mainitaan luotonantajan velvollisuus menetellä luotonannossa vastuullisesti. Hyvään luotonantotapaan kuuluu, että luoton markkinoinnilla ei selkeästi heikennetä kuluttajan harkintakykyä luoton ottamisessa. Luoton myöntämistä ei tule myöskään käyttää pääasiallisena markkinointikeinona markkinoitaessa muita kulutushyödykkeitä. Hyvään luotonantotapaan kuuluu antaa kuluttajalle ennen luottosopimuksen tekemistä riittävät ja selkeät selvitykset siitä, että soveltuuko luotto hänen tarpeisiin ja taloudelliseen tilanteeseensa. Luotonantajan kuuluu antaa tietoja ja neuvoja kuluttajalle maksuviivästystilanteissa kuluttajan maksuvaikeuksien syventämisen estämiseksi ja maksukyvyttömyystilanteiden hoitamiseksi. Luotonantaja on velvoitettu suhtautumaan maksujärjestelyihin vastuullisesti. (KSL 7:13 §.)

Kuluttajansuojalaissa on säännelty kuluttajaluottojen mainonnassa vaadittavista tiedoista. Luoton todellinen vuosikorko on ilmoitettava mainonnassa silloin, kun mainonnassa esiintyy luoton korkoa tai muuta luotosta perittävää kustannusta kuvaava luku taikka muu luottosopimuksen ehtoja koskeva tieto. Kuluttajaluottojen mainonnassa on ilmoitettava lain mukaa myös luoton korko ja muut luottokustannukset, luoton määrä tai luottoraja sekä luottosopimuksen kesto. Kyseessä ollessa tietyn hyödykkeen oston rahoittamiseksi mainostettu luotto, tulee mainonnassa mainita myös hyödykkeen käteishinta ja mahdollinen käsiraha. Lisäksi mainonnassa on ilmoitettava luoton ja luottokustannusten yhteismäärä ja maksuerien määrä. (KSL 7:8.1 §.) Muutoksena KSL:n 7:8 §:ään tuli vuonna 2010 säädös, jonka mukaan luotonantajan tulee ilmoittaa luoton todellinen vuosikorko kuluttajaluoton mainonnassa, jos mainonnasta ilmenee luoton korko tai muu luotosta perittäviä kustannuksia kuvaava luku taikka muu luottosopimuksen ehtoja koskeva tieto (HE 24/2010 vp, 30–31). Kuluttajaluottojen markkinointia on säännelty KSL:ssä markkinoinnissa vaadittavan vähimmäisinformaation osalta. Kuluttajan tulee saada markkinointivaiheessa riittävät tiedot, jotta hän voi arvioida luotonottamisen kannattavuutta luottokustannusten perusteella. Todellinen vuosikorko lasketaan luottoon liittyvien korkojen, kulujen ja muiden maksun sisältävien luottokustannusten perusteella (Aurejärvi & Hemmo 2004, 10).

Luotonantajan velvollisuudesta arvioida kuluttajan luottokelpoisuus säädetään kuluttajansuojalaissa (KSL 7:14 §). Laki velvoittaa luotonantajan arvioimaan kuluttajan luottokelpoisuuden ennen luottosopimuksen tekemistä eli sen, kykeneekö kuluttaja suoriutumaan luottosopimuksen mukaisista velvoitteistaan. Arviointi tulee tehdä riittävien tietojen perusteella ja siinä tulee ottaa huomioon luoton määrä ja muut olosuhteet. (KSL 7:14.1 §.) Luoton määrää tai luottorajaa korotettaessa luotonantajan on varmistettava myös, että tiedot kuluttajasta ovat ajan tasalla. Luoton määrää tai luottorajaa merkittävästi korotettaessa kuluttajan luottokelpoisuus tulee arvioida uudelleen. (KSL 7:14.2 §.) KSL:ssa esiintyy velvollisuus luotonhakijan henkilöllisyyden todentamisesta, joka velvoittaa luotonantajan todentamaan luottoa hakevan henkilön henkilöllisyyden ennen kuluttajaluottosopimuksen tekemistä. Henkilöllisyyden sähköisessä todentamisessa on käytettävä tunnistusmenetelmää, joka vastaa vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista annetun lain (617/2009) 8 §:n vaatimuksia. (KSL 7:15 §.)

Luotonantajan ja luotonvälittäjän on ennen luottosopimuksen tekemistä annettava kuluttajalle KSL:n 7:9.2 §:ssä mainitut tiedot. Ennakkotiedot on annettava pysyvällä tavalla lomakkeella, mutta poikkeuksena alle 100 euron hyödykesidonnaisia kertaluottoja koskevat ennakkotiedot voidaan antaa myös muulla pysyvällä tavalla. Pysyvällä tavalla tarkoitetaan tässä sitä, että kuluttaja voi tallentaa ja toisintaa tiedot muuttumattomina. Näistä tiedoista tulee tulla selväksi luotonantaja, tarjottava luotto, luottokustannukset, luoton takaisinmaksu, luototettava hyödyke, sopimusrikkomusten seuraukset sekä kuluttajalle lain nojalla kuuluvat oikeudet. (KSL 7:9 §.)

Pikaluotot määritellään lyhyesti hallituksen esityksessä nopeasti saataviksi, pienisummaisiksi, kestoltaan alle kolme kuukautta kestäviksi kuluttajaluotoiksi (HE 64/2009 vp, 4). Pikaluotot myönnetään yksityishenkilölle tekstiviestillä tai Internetissä tehtävän lainhakemuksen perusteella. Pikaluottojen saaminen ei edellytä hakijalta vakuuksia. Luottojen suuruus määritellään kymmenistä euroista satoihin euroihin ja niiden lainajat yhdestä viikosta muutamiin kuukausiin. (HE 64/2009 vp, 4.) Erään määritelmän mukaan tyypillinen pikaluotto on suuruudeltaan 50–500 euroa ja jossain tapauksissa pikaluottojen luottoajat voivat kestää jopa 90 päivää (Rekonen 2007, 14). Pikaluotot ovat luottotyyplitään kertaluottoja, joka tarkoittaa sitä, että luotonantaja antaa koko luottomäärän samalla kerralla velallisella. Kertamaksuluotoille tyypillistä on, että velallinen maksaa velkapääoman takaisin luoton erääntymispäivänä, jota ennen velallinen maksaa

pelkästään korkoa luotolle. (Aurejärvi & Hemmo 2004, 8–9.) Kun pikaluottojen hintoja tarkastellaan todellisiksi vuosikoroiksi muutettuina, voidaan todeta hintojen olevan hyvinkin kalliita (HE 64/2009 vp, 4.)

Kuluttajaluottojen kohdalla luoton hinta on ollut usein tapana ilmoittaa korkona, mutta pikaluottojen kohdalla hinta on yleisemmin ilmoitettu luoton käsittely- ja toimituskustannuksina. Monet pikaluottoyrietykset perivät käsittely- ja toimituskustannusten lisäksi myös tekstiviestikuluja lainan hakemisesta ja lopullisen lainapäätöksen tekemisestä. Pikaluotoista aiheutuvien kustannusten voidaan katsoa vaikeuttavan kokonaiskuvan hahmottamista siitä, paljonko luotto tulee kokonaisuudessaan maksamaan kuluttajalle. (HE 78/2012 vp, 10.) Hallituksen esityksessä (HE 78/2012 vp, 11–12) puhutaan suurimmasta sallitusta luoton vuosikorosta, josta tulee myös vuoden 2013 kesäkuussa säädös kuluttajansuojalakiin. Muutoksen seurauksena määrältään tai luottorajaltaan alle 2000 euron luottosopimuksen todellinen vuosikorko rajataan korkokatoltaan korkolain 12 §:n mukaiseen viitekoron ja 50 prosenttiyksikön summaan. Kun lasketaan todellista vuosikorkoa luotolle, otetaan koron lisäksi myös luotosta perittävät muut luottokustannukset huomioon. (HE 78/2012 vp, 11.) Esimerkkinä nyt opinnäytetyön kirjoittamishetkellä, vuoden 2013 huhtikuussa korkokatto on 51 %, koska korkolain mukainen viitekorko on tällä hetkellä 1,0 %.

Pikaluottojen viivästyskorkoa, kuten korkoja yleensäkin säännellään korkolaissa (633/1982). Viivästyskorkoa koskevan säädöksen pakottavuutta ei ole mahdollista kiertää, koska korkolain 2.2 § sisältää säädöksen, joka koskee kuluttajaluoton maksamisen viivästyminen kuluttajalle aiheutuvia muita kustannuksia, kuten provisiomaksuja, palkkiota tai muuta vastaavaa toistuvaa suoritusta. Velallisen ollessa sitoutunut viivästyskoron sijasta tai lisäksi maksamaan edellä mainitunlaisia suorituksia, tulee sitoumuksesta tehoton siltä viivästyskoron ja suorituksen yhteenlasketun määrän osalta, joka ylittää lainmukaisen enimmäisviivästyskoron. (HE 78/2012 vp, 7.)

KSL:n seitsemänteen lukuun tuli erityisesti pikaluottoihin liittyviä lainmuutoksia hallituksen esityksen (HE 24/2010) seurauksena. Yhtenä muutoksena lakiin lisättiin 19 §:n varojen luovuttamisaikaa koskeva rajoitus, jonka mukaan kulutusluottoa haettaessa ja se myönnettäessä 23.00–07.00 välisenä aikana varat saa suorittaa kuluttajalle vasta kello 07.00 jälkeen. Vaikka lainmuutoksen voikin katsoa olevan hyödyllinen, kauppa- ja teol-

lisuusministeriön tutkimuksessa ”Miten ja mihin nuoret käyttävät pikavippejä ja muita kulutusluottoja?” esiintyy toteamus siitä, että pikaluottojen ottaminen yöllä on ollut nuorten keskuudessa melko vähäistä, käsittäen vain seitsemän prosenttia otetuista pikaluotoista verrattuna muihin vuorokaudenaikoihin (Kaartinen & Lähteenmaa 2006, 40–41).

Pikaluottojen tarjonnasta ja myös pikaluottotoiminnan kannattavuudesta kertoo alalla toimivien yritysten lukumäärä. Vuonna 2012 pikaluottoa tarjoavien aluehallintoviraston rekisteriin rekisteröityjen yritysten lukumäärä oli noin 80. Vuonna 2005, jolloin pikaluottoyritykset tulivat ensimmäistä kertaa Suomen markkinoille, yritysten määrä oli noin 20. Vuonna 2007 vastaavanlaisten yritysten määrä oli noin 50. (HE 78/2012 vp, 4.) Pikaluottoja tarjoavien yritysten määrän lisääntymistä viime vuosien aikana voidaan edellä esitettyjen tietojen perusteella pitää voimakkaana.

Hallituksen esityksessä mainitaan, että kaikkien luotonantajayritysten toiminta ei vastaa KSL:n säädöksiä. Lainmukaisen toiminnan laiminlyönteihin liittyvien ongelmien valvonnan avulla ei ole kyetty poistamaan laiminlyöntien ongelmia merkittävästi. Valvonta on katsottu resursseiltaan puutteelliseksi, mutta pelkän valvontaresurssien lisäämisen ei katsota riittävän pikaluotoista aiheutuvien velkaongelmien vähentämiseen. Hallituksen esityksessä mainitaan myös, että pikaluotoista aiheutuvien velkaongelmien vähentämiseksi lainmuutokset olisivat välttämättömiä. (HE 78/2012 vp, 9.)

Vuonna 2010 kuluttajaviraston ja tietosuojavaltuutetun toteuttamassa pikaluottoihin kohdistuvan valvontakampanjan tuloksena useat pikaluottoyritykset osoittautuivat toiminnassaan puutteellisiksi. Puutteet liittyivät lainanhakijan henkilöllisyyden tunnistamiseen, todellisen vuosikoron ilmoittamiseen, rahojen maksamiseen yön aikana sekä perinnässä esiintyviin lainvastaisuuksiin. Yrityksiä kehoitettiin korjaamaan toimintaansa uhkasakolla vahvistetun kiellon ja markkinaoikeushaasteen uhalla. Pikaluottojen perintään liittyvinä lainvastaisina menettelytapoina yrityksillä on esiintynyt muun muassa uhkailua maksuhäiriömerkinnästä heti laskun erääntymisen jälkeen. Kaikki pikaluottoyritykset eivät myöskään olleet suostuneet neuvotteluihin maksusuunnitelman tai muiden maksujärjestelyiden järjestämisestä asiakkailla ollessa maksuvaikeuksia. (Tietosuojavaltuutettu 2010.) Esimerkiksi korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä (KHO 1568/1/09) X Oy:n tekemä valitus hylättiin, koska tietosuojalautakunnan päätöksen ei

katsottu olevan tapauksessa syrjivä. X Oy:n valitus koski tietosuojavaltuutetun hake-
musta, jolla X Oy määrättiin muuttamaan luotonhakijoiden tunnistamiseen liittyvää
toimintatapaansa (KHO 1568/1/09).

3.2 Luottokortit

Hallituksen esityksessä mainitaan, että pikaluottojen lisäksi myös luotolliset pankkitilit
ja yleisluottokortit voivat joutua tulevaisuudessa hintasääntelyn kohteiksi (HE 78/2012
vp, 14). Luotto- tai maksukortin avulla käytettäviä jatkuvia kuluttajaluottoja kutsutaan
tililuotoiksi. Tililuoton tosiasiallisen käytön määrä määrittää, että kuinka suuri luotonan-
tajan saatava on. (Ämmälä 2006, 212–213.) Luottokorttitoiminnan mahdollistaa etukä-
teen tehtävä sopimus kortinhaltijan ja luotonantajan välillä (Aurejärvi & Hemmo 2004,
321). Sopimuksessa vahvistetaan muun muassa luoton maksuaika ostajalle (Aurejärvi &
Hemmo 2004, 324).

Luottokortit jakautuvat tyypiltään yleisluottokortteihin ja erityisluottokortteihin. Yleis-
luottokortit perustuvat siihen, että kortinsaaja tekee erillisen rahoittajan kanssa sopi-
muksen jonka jälkeen rahoittaja myöntää kortinsaajalle luottoa ostoksia, kuitenkin sovi-
tun määrän rajoissa. Yleisluottokorttien kohdalla myös luoton rahoittajan sekä tavaroita
ja palveluita myyvän yrityksen välillä on sopimukset, joiden mukaan rahoittaja on sitou-
tunut maksamaan myyjälle kortinhaltijan ostosten summan. Rahoittaja perii kortinhalti-
jalta myyjäyritykselle suoritetun maksun suuruisen rahamäärän. (Hoppu & Hoppu
2011, 193.) Erityisluottokortit puolestaan ovat muun, kuin luottolaitoksen liikkeille las-
kemia luottoja, jotka toimivat vain kortin liikkeelle laskeman yrityksen tai jossain tapa-
uksissa myös yrityksen yhteistyökumppanien suoritteita ostettaessa. Erityisluottokortti-
en voidaan katsoa olevan asiakkaalle avattu tililuottoja, joita käytetään korttimuotoi-
sella välineellä. (Aurejärvi & Hemmo 2004, 324). Luotto-ominaisuus voi olla myös niin
sanotussa yhdistelmäkortissa, johon kuuluu useiden eri korttityyppien ominaisuuksia,
esimerkiksi luotto-, pankki- ja pankkiautomaattikortin yhdistelmä (Aurejärvi & Hemmo
2004, 322). Luottokortit voivat olla nuorille velkaantumista aiheuttava tekijä etenkin
siksi, että yhdellä nuorella voi olla käytettävissään samanaikaisesti useita luottokortteja.

3.4 Opintolaina

Opintolainaa koskevat lainsäädökset on sisällytetty opintotukilain (1994/65, myöhemmin opintotukilaki) kuudenteen lukuun. Opintolainan yhteydessä lainasta puhutaan usein myös nimellä opintolainan valtioneuvoston takaus (opintotukilaki 2.1 3k). Valtioneuvoston takaus sisältää opintolainan lisäksi opintolainan koron, viivästyskoron sekä lainan irtisanomisesta aiheutuvat hyväksyttävät kulut (opintotukilaki 35 §). Opintolainan ehdot määräytyvät valtion takauksen ja lainasopimuksen perusteella, etenkin lainan korosta ja takaisinmaksuaikataulusta päätetään sopimuksessa (Arajärvi 2011, 228). Kestoltaan valtioneuvoston takaus on voimassa 30 vuotta ensimmäisen lainaerän nostamisesta. Luottolaitos on oikeutettu vaatimaan lainan maksettavaksi kokonaisuudessaan takaisin, jos lainansaaja on laiminlyönyt koron tai lyhennysmaksun suorittamisen, ja maksun eräpäivästä on kulunut kolme kuukautta (opintotukilaki 37 §).

Opintolainan valtioneuvoston takaukselta myönnetään pääsääntöisesti vain opiskelijalle, joka on oikeutettu saamaan opintorahaa tai aikuiskoulutustukea. Poikkeuksena edellä mainitulle on, että lainatakaus voidaan myöntää myös itsenäisesti asuvalle opiskelijalle vaikka häneltä puuttuisi oikeus opintorahaan. (HE 149/2010 vp, 4.) Edellä mainitunlainen opiskelija voi saada valtion lainatakauksen ollessaan iältään 18–19-vuotias, ja hän ei voi saada opintorahaa vanhempiensa tulojen perusteella. Alle 17-vuotiaskin, itsenäisesti asuva, muussa oppilaitoksessa kuin lukiossa opiskeleva opiskelija voi saada lainatakauksen, vaikka hän ei saisikaan opintorahaa. Opintorahaan oikeutetut henkilöt ovat oikeutettuja saamaan valtioneuvoston takaukselta hakemuksetta ja takaukseen oikeutettu henkilö voi itse valita pankin, josta hän hakee opintolainaa. (Arajärvi 2011, 228.) Opintolainan takaus voidaan jättää myöntämättä henkilölle, jonka lainaa Kansaneläkelaitos (myöhemmin Kela) on joutunut maksamaan takaaajana, tai jos henkilöllä on luottotiedoissa maksuhäiriömerkintä. Kela voi kuitenkin erityisistä syistä myöntää lainatakauksen, jos maksuhäiriöt ovat olleet vähäisiä ja laina, joka ne aiheuttanut on maksettu takaisin. (Arajärvi 2011, 228.)

Takaussaatava ja sille kertynyt korko voidaan ulosottaa lainansaajalta ilman tuomiota tai päätöstä verojen ja maksujen perimisestä ulosottooimin annetun lain (367/1961) mukaisessa järjestyksessä (opintotukilaki 38 §). Opintolainaa ei kuitenkaan voida ulosmitta- ta (opintotukilaki 44.1 §). Takaussaatavan ja sen korkojen maksamisesta on mahdollista

saada maksuvapautus. Maksuvapautukseen oikeuttavia syitä ovat lainansaajan pysyvä työkyvyttömyys tai yhteensä vähintään viisi vuotta kestänyt määräaikainen työkyvyttömyys ja takaisinperinnän kohtuuttomuus lainansaajan taloudellinen tilanne ja muut olosuhteet huomioon otettaessa. (opintotukilaki 39 §.) Maksuvapautus myönnetään myös lainansaajan kuollessa. Osittainen maksuvapautus on myös mahdollista saada lainansaajan taloudellisen tilanteen heikentyessä pitkäkestoisen työttömyyden, sairauden tai muun syyn takia, ja sen voidaan katsoa tekevän koko lainan takaisinperinnän lainansaa-jalle kohtuuttomaksi. Takaussaatavan ja sen korkojen takaisinperintä on mahdollista lopettaa ja siitä voidaan luopua kokonaan takaisinperittävän määrän ollessa vähäinen, kun takaisinperintä ei ole enää tarkoituksenmukaista tai perinnästä aiheutuisi perittävään määrään nähden kohtuuttomat kustannukset. (opintotukilaki 39 §).

Pankin päätöksellä lainan takaisinmaksua saattaa olla mahdollista lykätä tai järjestellä uudelleen. Lykkäämisestä tai velkojen järjestelystä tulee sopia pankin kanssa ennen, kuin maksu ehtii erääntyä. Maksun erääntyessä Kela maksaa opintolainan sen takaajana. Kela perii saatavat takaisin seitsemän prosentin korolla. Perinnässä voidaan turvautua ulosottoon. Lainansaajan on maksettava takaussaatavalle enintään korkolain (633/1982) 4.1 §:n mukaista korkoa, jos valtioneuvoston asetuksella ei ole säädetty alemmasta korosta. (opintotukilaki 40 §.) Pienituloiset saattavat olla oikeutettuja saamaan korkoavustusta lainan korolle ja pankin ilmoituskuluille, kun oikeus korkojen pääomittamiseen päättyy (opintotukilaki 16 a §). Korkoavustusta on mahdollista saada enintään viideltä vuosipuoliskolta (opintotukilaki 16 b.3 §).

3.3 Rahapeliin sääntely ja rahapeliin ongelmat

Laiissa arpajaiset määritellään toiminnaksi, johon osallistutaan vastiketta vastaan, ja jossa osallistuja voi saada kokonaan tai osittain sattumaan perustuvan rahanarvoisen voiton (arpajaislaki 2.1 §). Arpajaisista annettuja säädöksiä sovelletaan myös pelikasinotoiminnan harjoittamiseen, kasinopeleihin, raha- ja tavara-automaatteihin sekä muihin peliautomaatteihin ja pelilaitteisiin, jotka ovat yleisön käytettävissä vastiketta vastaan siten, että pelaaja voi saada rahanarvoisen voiton (arpajaislaki 2.2 §). Arpajaislaissa raha-

peleille asetetaan useita rajoituksia, muun muassa ikäraja, markkinoinnin rajoitukset ja -kiellot sekä rahapelaamisen estämisen ja kieltämisen säädökset (arpajaislaki 14 a–15 §).

Arpajaislain tarkoituksena katsotaan arpajaisiin osallistuvien henkilöiden oikeusturvan takaaminen, arpajaisiin liittyvien väärinkäytösten ja rikosten estäminen sekä sosiaalisten ja terveydellisten haittojen vähentäminen, jotka aiheutuvat arpajaisiin osallistumisesta (arpajaislaki 1.1 §). Arpajaisten toimeenpanoa varten vaaditaan lupa viranomaisilta. Arpajaisten järjestäminen Suomessa tapahtuu yksinoikeudella siten, että arpajaiset on jaettu kolmeen eri ryhmään ja jokaista ryhmää kohden valtioneuvosto antaa yhden rahapeliluvan. (HE 207/2010 vp, 5.) Ensimmäinen näistä ryhmistä käsittää raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien toimeenpanon, josta vastaa tällä hetkellä Veikkaus Oy (arpajaislaki 11.1 §). Toinen ryhmä, jonka toimeenpanemisen lupa on annettu Raha-automaattiyhdistykselle sisältää raha-automaattien käytettävänä pitämisen, kasinopelien toimeenpanemisen ja pelikasinotoiminnan (arpajaislaki 11.2 §). Fintoto Oy vastaa tällä hetkellä kolmannelta ryhmältä, johon kuuluu totopelien toimeenpaneminen (arpajaislaki 11.3 §). Edellä mainituilla rahapeliyhteisöillä on oikeus välittää oman toimialueensa rahapelejä myös sähköisessä muodossa (HE 207/2010 vp, 5).

Rahapeleihin osallistumiseen oikeuttava ikäraja on asetettu arpajaislain 14 a §:ssä 18-ikävuoteen. Rahapelaamiseen oikeuttava ikäraja oli aiemmin 15 vuotta, kunnes vuonna 2010 hallintovaliokunnan mietinnössä katsottiin tarpeelliseksi nostaa ikäraja nykyisin voimassa olevaan 18 ikävuoteen. Perusteiksi ikärajan nostamiselle mainittiin peliriippuvaisten hoidon aiheuttamien kustannusten suuruus yhteiskunnalle, sekä pelaamisen aiheuttamat yksilö- ja pienyhteisötason ongelmat. Lisäksi rahapelien nuorena aloitetun pelaamisen mainittiin olevan selvä peliongelmien syntymisen riskitekijä. (HaVM 7/2010 vp, 4.) Alle 18-vuotiaat eivät myöskään ole oikeutettuja pelaamaan sähköisesti välitettäviä rahapelejä, ja sen varmistamiseksi pelaajan henkilöllisyys ja asuinpaikka on todennettava pelaajan täysi-ikäisyyden selvittämiseksi. Pelaajan täysi-ikäisyyden varmistamiselle perusteena on myös hänen asuinalueensa ja valtionsa lainsäädännön kunnioittamisen. (arpajaislaki 14.1 §.)

Rahapeleistä eniten ongelmia katsotaan aiheuttavan nettipokerin, kasinoiden, Veikkauksen vedonlyönnin ja peliautomaattien. Nuorten henkilöiden keskuudessa nettipokeria pidetään kaikkein näkyvimpänä ongelmana. Kuitenkin tiedot rahapeliongelmaisten mää-

ristä kokonaisuudessaan ovat talous- ja velkaneuvojen mukaan epäselviä, koska peliongelmat eivät tule välttämättä esille ja ongelmia saatetaan myös tarkoituksella salailia velkaneuvonnassa. (Rantala & Tarkkala 2009, 77–78.)

3.5 Nautintoaineet ja juhliminen

Täysi-ikäisyyttä käsiteltiin aiemmin jo opinnäytetyön 2 luvun alussa, jota lyhyesti kerran mainittakoon tässä kappaleessa olennaisena seikkana, että täysi-ikäisyys oikeuttaa henkilön ostamaan mietoja alkoholijuomia, mahdollistaa pääsyn alkoholiravintoloihin ja ostamaan niissä mietoja alkoholijuomia sekä ostamaan tupakkaa (alkoholilaki 16 §, 24 §, tupakkalaki 10 §). Kauppa- ja teollisuusministeriön (myöhemmin KTM) vuonna 2006 toteuttamassa tutkimuksessa ”Miten ja mihin nuoret käyttävät pikavippejä ja muita kulutusluottoja?” selvitettiin nuorten ja nuorten aikuisten pikaluottojen ja muiden kulutusluottojen käyttöä. Tutkimuksessa ilmeni, että yleisimmät käyttötarkoitukset pikavippeille 18–29-vuotiaiden keskuudessa olivat juhliminen ja nautintoaineet, kuten alkoholi ja tupakka. Juhlimiseen pikaluottoja käytti 62 % tutkimukseen vastanneista ja nautintoaineisiin 61 % vastanneista. (KTM 2006, 40.) Eniten pikaluottoja juhlimiseen ja nautintoaineisiin käyttivät tutkimuksen mukaan nuorimmat ikäluokat, jotka olivat 18–20-vuotiaat ja 21–23-vuotiaat (KTM 2006, 54). Tutkimuksessa tuli esille myös, että alkoholilla on jossain tapauksissa voinut olla vaikutusta pikaluotonottopäätöstä tehtäessä, koska 33 %:a vastanneista oli ainakin joskus luotonottopäätöstä tehdessään ollut päihtyneenä (KTM 2006, 28).

4 Velkaantumisen seuraukset

4.1 Ylivelkaantuminen ja velkakierre

Hallituksen esityksessä (HE 78/2012 vp, 9) mainitaan pikaluottojen helppo ja nopea saatavuus sekä lyhyet laina-ajat piirteiksi, jotka tekevät pikaluotoista potentiaalisen aiheuttajan velkakierreongelmien syntymiselle. Pikaluottovelkojen takaisinmaksamisessa kuluttajilta tyypillistä menettelyä on jossain tapauksissa pikaluottovelkojen maksaminen takaisin uudella pikaluotolla (HE 78/2012 vp, 9). Velkakierteen syntymistä pikaluottojen seurauksena käsitellään perusteellisesti Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksessa ”Vippikierteen muotokuva”. Vippikierteeksi kutsutulla ilmiöllä tarkoitetaan vippien päällekkäistä ottamista useilta eri luotontarjoajalta pienellä aikaviiveellä, joka aiheuttaa velkojen kasaantumisen. Tutkimuksen mukaan pikaluottojen ottaminen useista eri paikoista mahdollistaa edellisten lainojen maksamisen uusilla pikaluotoilla ja siten velallinen pystyy myös tilapäisesti säilyttämään luottotietonsa. Samanaikaisia lainoja, erääntyneinä tai pian erääntyvinä voi olla useita, jopa 20 kappaletta samalla henkilöllä. Yksittäisten pikaluottoyritysten on mahdotonta estää pikaluottokierteen muodostuminen lainausten tapahtuessa ristiin useista eri yrityksistä ja koska yritykset eivät ole velvoitettuja luotonhakijan luottotietojen tarkastamiseen tai yrityksillä ei ole mahdollisuutta siihen. (Rantala 2012, 1-2.)

4.2 Luottotiedot

Luottotietolaissa (527/2007) lain tarkoituksiksi mainitaan luottotietojen saatavuuden varmistaminen, yksityisyyden suojan turvaaminen luottotietojen käsittelyssä, luonnollisten henkilöiden ja yritysten oikeuden turvaaminen tulla arvioiduiksi asianmukaisten ja oikeiden tietojen perusteella sekä hyvän luotonantotavan edistäminen.

Luottotiedot ovat tietoja luonnollisen henkilön tai yrityksen maksukyvyistä, maksuhalukkuudesta tai kyvystä, jolla henkilö tai yritys muulla tapaa vastaa sitoumuksistaan. Luottotietoja käytetään luottoa myönnettäessä tai luottoa valvottaessa. (luottotietolaki 3 §.)

Toisin sanoin ilmaistuna luottotiedot ovat tietoa yrityksen, liikkeenharjoittajan tai kuluttajan todellisesta tai arvioidusta maksukyvyistä, joka perustuu aiempiin tietoihin hakijan maksutavoista ja taloudellisesta asemasta (Parpola & Kiljala 2005, 7).

Suomessa on tällä hetkellä käytössä negatiivinen luottotietorekisteri, jota ylläpitää Suomen Asiakastieto Oy (myöhemmin Asiakastieto). Luottotietolain lainvalmistelussa on pohdittu mahdollisuuksia henkilöluottotietorekisterin laajentamiseksi sisältämään myös rekisteröidyn henkilön positiiviset luottotiedot, joiksi mainittiin tässä yhteydessä olevan rekisteröidyn velat ja niiden hoitaminen. Kyseisenlaista laajentamista positiiviseen luottorekisteriin ei kuitenkaan pidetty lainvalmistelussa tarkoituksenmukaisena eikä perusteltuna. Positiivista luottotietorekisteriä vastaan puhuivat kattavan rekisterin luomisen vaikeus, tietojärjestelmän perustamisesta ja sen ylläpidosta aiheutuvat kustannukset sekä arvioinnit rekisteröinnin vaikutuksista. Lisäksi nykyisen käytössä olevan negatiivisen luottotietorekisterin säilyttämisen puoltavana seikkana tuli esille se, että luotonhakijan taloudellinen tilanne on selvitettävissä ilman positiivista luottotietorekisteriä hankkimalla tiedot luotonhakijan suostumuksella muista eri lähteistä. (HE 241/2006 vp, 21.)

Luottotietorekisteriin saa tallettaa henkilöluottotietoina viranomaisen toteamina maksuhäiriötietoina tiedot maksun laiminlyönnistä, joka on todettu tuomioistuimen lainvoimaisella tuomiolla, yksipuolisella tuomiolla tai ulosottokaaren (705/2007) 2:26 §:ssä tarkoitetulla ulosottooperusteen määrääjän jatkamisesta annetulla tuomiolla taikka rekisteröidyn hyväksymän vekselin protestilla (luottotietolaki 4:13.1 § 3 k). Maksuhäiriömerkinnän rekisteröinti maksun laiminlyönnistä tapahtuu tuomioistuimen päätöksen tai ulosottoviranomaisen toimituksen seurauksena (luottotietolaki 4:13.1 3 k). Maksuhäiriömerkintää edeltää keskimäärin 6-8 kuukauden kuluminen laskun maksamisesta. Tuona aikana henkilölle lähetään monia muistutus- ja perintäkirjeitä, joista kertyy velalliselle lisäkuluja. Poikkeuksellisissa tapauksissa maksuhäiriömerkintä voidaan tiettyjen edellytysten täyttäessä velkojan toimesta ilmoittaa Suomen Asiakastieto Oy:lle rekisteröitäväksi kulutusluottosopimuksen tai osamaksukauppasopimuksen erien laiminlyönnin perusteella. Näissäkin tapauksissa velkojan tulee muistuttaa velallista maksun suorittamisesta ja muistutuksessa pitää mainita, että velalliselle on mahdollisesti tulossa maksuhäiriömerkintä maksun jäädessä suorittamatta. Maksuhäiriömerkinnän rekisteröinti edellyttää edellä mainitunlaisissa tapauksissa, että maksun alkuperäisestä eräpäivästä on ehtinyt kulumaan 60 päivää ja sen lisäksi velallisen on tullut saada maksukehoitus tietoonsa vähintään 21 päivää ennen, kuin maksuhäiriö tullaan rekisteröimään. (Rantala & Tarkkala 2009, 31–32.)

Vuonna 2012 maksuhäiriöisten henkilöiden määrä Suomessa oli 345 952, joka on suurin rekisteröity maksuhäiriöisten henkilöiden määrä sitten vuoden 1998. Vuodesta 2009 lähtien maksuhäiriöisten henkilöiden lukumäärä on vuosittain ollut kasvussa. Vuodesta 2011 vuoteen 2012 maksuhäiriöisten henkilöiden määrä kasvoi 5,5 %. Myös uusien henkilöitä koskevien maksuhäiriömerkintöjen määrät ovat kasvaneet huomattavasti viime vuosien aikana. Vuonna 2012 uusia maksuhäiriömerkintöjä rekisteröitiin yhteensä 1 702 768, kun vuoden 2011 vastaava lukema oli 1 460 450. Kasvu vuodesta 2011 vuoteen 2012 oli noin 17 %. (Asiakastieto 2012.) Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen vuonna 2009 tehdyssä tutkimuksessa ” Kotitalouksien velkaongelmien nykytila ja kehitys” selvisi Asiakastiedon vuoden 2008 luottotietokannan perusteella, että 39 % ensimmäisistä maksuhäiriömerkinnöistä tulee alle 30-vuotiaille ja, että noin 25 % saa ensimmäisen maksuhäiriömerkintänsä alle 25-vuotiaana (Rantala & Tarkkala 2009 , 35).

4.3 Velkomustuomiot

Suomen Asiakastieto Oy:n keräämiä tietoja alle 300 euron suuruisista yksityishenkilöihin kohdistuneista tili- ja kertaluotoista, sekä rahoitusyhtiösaatavien ryhmän velkomustuomioista on esitetty hallituksen esityksessä (HE 78/2012 vp). Tarkasteltujen velkomustuomioiden lukema ei vastaa täysin pikaluotoista aiheutuvien velkomustuomioiden todellista määrää, koska alle 300 euron saatavia koskevien velkomustuomioiden joukossa voi olla muitakin, kuin pikaluotoista aiheutuneita tuomioita. Huomioitavaa on myös, että määrältään 300 euroa ylittävien velkomustuomioiden joukossa voi olla mukana pikaluottoja. (HE 78/2012 vp, 5.) Tiedot nuorten velkomustuomioista ovat opinäytetyön kannalta hyödyllisiä siinä mielessä, että ne ovat kerätty ikäryhmittäin, joten niistä on eroteltavissa nuoriin kohdistuvat velkomustuomiot.

Vuodelta 2005 kerättyjä alle 30-vuotiaita koskevia pikaluotoista aiheutuneita velkomustuomioita oli 1 200, joka oli noin 40 % kaikista kyseiseltä vuodelta tarkastelluista velkomustuomioista. Vuonna 2011 vastaavia velkomustuomioita oli 41 000 kappaletta, joka vastasi noin puolta kaikista kyseisen vuoden alle 300 euron saatavia koskevista tuomioista. Edellä mainituista 41 000 kappaleen tuomioista valtaosa, eli noin 70 % kohdistui alle 25-vuotiaisiin henkilöihin. (HE 78/2012 vp, 4-5.) Pikaluottoja koskevien vel-

komustuoimioiden määrän kehityksestä selvisi, että velkomustuomioiden määrä on ensinnäkin kasvanut huomasti ja, että nuoriin henkilöihin kohdistuvien velkomustuomioiden osuus suhteessa kaikkiin velkomustuomioihin on lisääntynyt merkittävästi.

Tutkimuksessa ”Maksuvaikeudet pikaluottomarkkinoilla” esitettiin luottotietorekisteriin kirjattuja lukemia pikaluotoista johtuvista velkomusasioista vuosilta 2005–2007. Vuonna 2007 pikaluottojen perusteella saatujen velkomustuomioiden suurimmaksi ikäryhmäksi osoittautui 20–24-vuotiaat, joiden osuus oli 37 % ja toiseksi suurimmaksi 25–29-vuotiaat 19 %:n osuudella. Tutkimuksessa merkittävän alhaiseksi jäi 18–20-vuotiaiden ikäryhmä, osuudeltaan alle 10 %. (Mutttilainen & Valkama 2008, 39.) Tutkimuksessa tyypilliseksi pikaluotoista velkomustuomion saavaksi henkilöksi katsotaankin 20–24-vuotias henkilö, joka on vähintään yhden 100–150 euron suuruisen maksamattoman pikaluoton seurauksena joutunut maksuvaikeuksiin (Mutttilainen & Valkama 2008, 49).

5 Velkojen järjestelykeinot

5.1 Talous ja velkaneuvonta

Laki talous- ja velkaneuvonnasta (713/2000) tuli voimaan 1.9.2000. Hallituksen esityksessä mainitaan, että 1.1.2013 voimaantulleen lainmuutoksen seurauksena Kuluttaja- ja kilpailuvirasto vastaa nykyisin talous- ja velkaneuvonnan yleisestä johdosta, ohjauksesta ja valvonnasta (HE 108/2012 vp, 19). Talous- velkaneuvontaan liittyy olennaisesti myös yksityishenkilön velkajärjestely, josta säädetään yksityishenkilön velkajärjestelyistä annetussa laissa (57/1993, myöhemmin VJL). Talous- ja velkaneuvonnan virastojen toiminnan saatavuuden riittävyttä toimialuekohtaisesti valvoo aluehallintovirasto ja palvelun järjestämisestä vastaa aluehallintovirasto ja kunnat. Talous- ja velkaneuvonnan organisointi tapahtuu ensisijaisesti kunnan ja aluehallintoviraston välisen sopimuksen perusteella, jossa kunta sitoutuu hoitamaan talous- ja velkaneuvontapalvelut kunnan asukkaille. Kunta vastaa itse toiminnan organisoinnista. (Arajärvi 2011, 347.)

Talous- ja velkaneuvonnan tarkoituksena on antaa yksityishenkilöille tietoja ja neuvontaa talouden ja velkojen hoitoon liittyen, avustaa yksityishenkilöitä talouden suunnittelussa, selvittää velallisen talouteen liittyvien ongelmien ratkaisumahdollisuudet ja avustaa velallista tämän selvittäessä mahdollisuuksia tehdä velkojensa kanssa sovinto, avustetaan velallista velkajärjestelyyn liittyvän asian hoitamisessa, erityisesti velkajärjestelyhakemuksen ja muiden yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain edellyttämien selvitysten ja asiakirjojen laatimisessa sekä ohjata velallinen hakemaan tarvittaessa oikeudellista apua. Talous- ja velkaneuvonta on asiakkaille maksutonta (Arajärvi 2011, 347).

5.2 Vapaaehtoinen velkajärjestely

Vapaaehtoinen velkajärjestely on ensisijainen velkajärjestelymuoto, kuten VJL 11 §:ssä mainitaan. Pykälän mukaisesti velallisella on velvollisuus selvittää sovintomahdollisuudet velkojien kanssa ennen velkajärjestelyn hakemista tuomioistuimessa (VJL 11 §). Hallituksen esityksessä, joka edelsi velkajärjestelylain voimaantuloa, mainitaan lain tavoitteeksi pyrkimys vapaaehtoisen sovintoratkaisun ensisijaisuudesta velkajärjestelyssä. Samasta hallituksen esityksestä käy ilmi, että vapaaehtoisesta velkajärjestelystä puhutaan myös nimellä sopimus velkojien kanssa. Lainvalmisteluaineiston kannalta asiaa tarkasteltuna velkaongelmat tultaisiin ratkaisemaan tuomioistuimessa vain niissä tapauksissa, joissa velallinen ja velkojat eivät saisi velkaongelmiin ratkaisua aikaiseksi neuvotteluteitse. (HE 183/1992.) Sovintomenettelystä puhutaan vaihtoehtoisena riidanratkaisuna, joka käsittää muut riidanratkaisumenetelmät, paitsi oikeudenkäynnin. Vaihtoehtoinen riidanratkaisu on mahdollista toteuttaa myös tuomioistuimessa, jolloin oikeudenkäynti päättyy sovintoon. Sovintoa tehtäessä päästään ratkaisuun osapuolten yhteisymmärryksen pohjalta, tosin osapuolen ei tarvitse täysin hyväksyä toisen osapuolen vaatimuksia. Tuomioistuin voi vahvistaa sovinnon, jolloin sovinto kelpaa ulosoton perusteeksi. Sovittelumenettelyä pidetään oikeudenkäyntiin verrattuna nopeampana, halvempana sekä joustavampana vaihtoehtona. (Linna 2012, 117–118.)

5.3 Yksityishenkilön velkajärjestely tuomioistuimessa

Tuomioistuimessa toteutettavasta yksityishenkilön velkajärjestelystä säädetään VJL:ssä. Kuten jo edellä 5.2 kohdassa mainittiin, velkajärjestelyasian ratkaiseminen tuomioistuimessa on velkajärjestelylain mukaan toissijainen velkajärjestelykeino, eli se toteutuu vasta kun tiedetään, että vapaaehtoinen velkajärjestely ei ole toteutettavissa (HE 183/1992). Yksityishenkilön velkajärjestelyn tarkoituksena onkin korjata maksukyvyttömän velallisen taloudellinen tilanne (VJL 1.1 §). Taloudellisen tilanteen korjaamisen lisäksi puhutaan myös taloudellisen tilanteen hallintaan ottamisesta tai tervehdyttämisestä, sekä niin sanotun uuden alun saamisesta (Niskanen 2010, 538). Taloudellisen tilanteen tervehdyttämisellä katsotaan olevan myös velallisten sosiaalisten suhteiden, fyysisen ja henkisen hyvinvoinnin sekä toimeliaisuuden kohentamisen kannalta edesauttava vaikutus. Velallisen talouden tervehdyttämistä voidaan pitää myös ihmisen syrjäytymistä ehkäisevänä tekijänä. (Linna 2012, 249.)

Yksityishenkilön velkajärjestelyssä tuomioistuin voi vahvistaa tai voi olla vahvistamatta velallisen maksukykyä vastaavan, velkajärjestelylain säädösten mukaisen maksuohjelman (VJL 1.1 §). Maksuohjelmaehdotuksen voi laatia velallinen itse talous- ja velkaneuvojan avustuksella tai maksuohjelman laatimisesta varten voidaan määrätä selvittäjä (Linna 2012, 262). Velallisen on noudatettava maksuohjelmaa suorittamalla velkoja maksuohjelmaan vahvistetun määrän verran (Niskanen 2010, 539). Maksuohjelma voidaan määrätä raukeamaan velallisen laiminlyödessä sen noudattamista, jolloin velkajärjestelyä edeltänyt oikeustila palaa voimaan (Arajärvi 2011, 348). Velkojen suuren määrän ja velallisten heikon maksukyvyyn seurauksena velkojat saavat yksityishenkilön velkajärjestelyn kautta vain pienen osan siitä, mitä velat kokonaisuudessaan ovat. Maksuohjelman suorittaminen vapauttaa velallisen jäljelle jäävistä veloista. (Niskanen 2010, 539.) Velkojalla on oikeus saada lisäsuorituksia velalliselta, jos velallisen tulot nousevat yli 930 euroa maksuohjelmassa määritellyistä kuukausituloista (Linna 2012, 262). Yksityishenkilön velkajärjestely voidaan toteuttaa myös niin sanotulla nollaohjelmalla, joka tarkoittaa, että velallisen maksuvelvollisuus poistetaan kokonaan maksuvaran puuttumisen seurauksena (Linna 2012, 250). Velkajärjestelylaki säädettiin 1990-luvun alussa laajan ja vaikean velkaantumistilanteen korjaamiseksi. 1990-luvulla vaikuttanut lama aiheutti monille maksukyvyttömille velallisille koko loppuelämän kestävän velkavastuun, josta vapauttamiseksi voitiin määrätä maksuohjelma. (Niskanen 2010, 538.)

Edellytyksenä velkajärjestelyn myöntämiselle on velallisen maksukyvyttömyys, jolla tarkoitetaan velallisen kykenemättömyyttä maksaa velat ennen kuin ne erääntyvät (Linna 2012, 253). Velkajärjestely on yleistäytöntöönpanoa, jossa selvitetään kaikki velallisen velat ja varallisuus (Niskanen 2010, 539). Maksuohjelman kannalta olennainen varallisuuteen liittyvä seikka on velallisen maksuvara, jolla tarkoitetaan kaikkea sitä velallisen varallisuutta, joka ei kuulu velallisen perusturvaan ja, joka hänen tulee käyttää velkojen maksamiseen koko maksuohjelman ajan. Perusturvalla tarkoitetaan kaikkia välttämättömiin elinkustannuksiin käytettäviä varoja, jotka aiheutuvat esimerkiksi asumismenoista, velallisen maksamasta elatusavusta, ravinnosta tai tavanomaisista terveydenhoitomenoista. (Linna 2012, 259.) Velkajärjestelyn kannalta olennaisia velkoja ovat menettelyn alkamista edeltäneet velat, koska yksityishenkilön velkajärjestelyssä ne kaikki tullaan järjestämään yhdellä kertaa (Niskanen 2010, 539). Yksityishenkilön velkajärjestely voi koskea myös velallisen takaus- ja vakuusvastuun järjestelyä (Arajärvi 2011, 348). VJL:ssä yksityishenkilöllä tarkoitetaan muuta henkilöä kuin yrittäjää, mutta myös yrittäjä voi saada yksityistaloutensa velat järjesteltyä velkajärjestelylain mukaisesti sillä edellytyksellä, ettei yritystoiminnasta aiheudu velalliselle lisävelkaantumista (Linna 2012, 250).

Tavallisten velkojen osalta maksuohjelman kesto on pääsääntöisesti kolme vuotta, mutta se voi kestää pitempäänkin. Velallisen omistaessa asunnon, maksuohjelma voi kestää enintään kymmenen vuotta. (VJL 30 §.) Maksuohjelman pääsääntöisen keston muuttamisesta viidestä vuodesta kolmeen vuoteen ehdotettiin hallituksen esityksessä vuonna 2010 (HE 52/2010 vp, 7). Maksuohjelman kestoa voi pidentää vakuusvelat, jotka määräytyvät velallisen maksuvaran perusteella, vähintään vakuusvelan nykyarvon suuruisiksi, mutta kuitenkin velalliselle kestoltaan kohtuullisiksi (VJL 29 §). Viisi vuotta kestävä maksuohjelma tulee myönnettäväksi silloin, kun maksuohjelmasta on poistettu maksuvelvollisuus kokonaan tai kun velkajärjestely myönnetään VJL 10 a §:n perusteella ja maksuohjelman kestoa ei tarvitse jatkaa VJL 31 a §:n mukaisesti yksityisvelkojan hyväksi. Maksuohjelman keston vaikuttaa myös mahdollinen suoritusvelvollisuus selvittäjän saatavasta. Maksuvelvollisuuden ollessa poistettu, maksuohjelma voi kestää viittä vuotta lyhyemmänkin ajan, jos velallisella ei ole pysyvästi maksuvaraa sairauteen, ikään tai vastaavan syyhyn perustuen. (VJL 30 §.)

Yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa laissa esitetään syyt, joilla velkajärjestelyhakemus voidaan hylätä. Tuomioistuin voi katsoa, että yksityishenkilön velkajärjestelyn myöntämiselle on väliaikainen tai yleinen este (VJL 9 a–10 §). Väliaikaisella esteellä tarkoitetaan laissa sitä, että velallisella ei ole väliaikaisen syyn perusteella maksuvara (VJL 9 a §). Yleisiä esteitä velkajärjestelylle ovat maksuvelvollisuuden perustuminen rikollisuuteen, törkeän sopimaton menettely velkojia kohtaan tai lakisääteisten velvollisuuksien laiminlyöminen, velallisen sopimaton toiminta taloudellisen asemansa heikentämiseksi tai jonkin velkojan suosiminen, ilmeisen kevytmielinen velkaantuminen sekä velalliselle aiemmin myönnetty velkajärjestely (VJL 10 §). Velkajärjestely voidaan myöntää VJL 10 §:n yleisistä esteistä huolimatta, jos sille on VJL:ssä tarkoitettuja painavia syitä. Painavia syitä arvioitaessa otetaan huomioon velkaantumisesta kulunut aika, velallisen tekemät toimet velkojen maksamiseksi, velallisen olosuhteet sekä velkajärjestelyn merkitys velalliselle ja velkojille. (VJL 10 a §.) Esimerkkinä painavista syistä Korkeimman oikeuden tapaus, jossa A:lle voitiin myöntää velkajärjestely ilmeisen kevytmielisesti tapahtuneesta velkaantumisesta huolimatta, VJL 10 a §:ssä tarkoitettujen painavien syiden perusteella, joiksi tässä tapauksessa katsottiin A:n ulostoton kautta maksamat yli 33 000 euron velat, sekä velkajärjestelyn huomattava merkitys velalliselle (KKO 2011:76).

5.4 Nuoret velkajärjestelyssä

Nuorten lukumäärien tarkastelu velkajärjestelyissä on mahdollista tuomioistuimiin jätettyjen velkajärjestelyhakemusten määrien perusteella, joita on kerätty Tilastokeskuksen tietokantaan. Tiedoista ilmenee pelkästään se, että kuinka paljon hakemuksia tuomioistuimiin on saapunut. Hakemukset on ryhmitelty iän perusteella, joista tämän tutkimuksen kannalta olennaisia ovat alle 24-vuotiaiden ja 25–34-vuotiaiden ryhmät. Tilastokeskuksen määrittämät ikäryhmät eivät täysin vastaa tätä tutkimusta varten määriteltyä 18–29-vuoden ikäryhmää, joten tuloksia voidaan pitää tämän tutkimuksen kannalta lähinnä vain suuntaa-antavina. Tietoja on saatavilla vuosilta 2008–2012.

Alle 24-vuotiaiden ryhmässä haettujen velkajärjestelyjen määrä jäi kaikkina viitenä vuotena melko vähäiseksi, enimmillään vuonna 2011 määrän ollessa 76 hakemusta ja

vähimmillään 44 hakemusta vuonna 2012. Vuosina 2008–2010 haettujen alle 24-vuotiaiden velkajärjestelyjen määrät olivat 69, 62 ja 49. Alle 24-vuotiaiden hakemien velkajärjestelyjen määrä on vuosi vuodelta vähentynyt vuodesta 2008 lähtien, tosin poikkeuksena oli vuoden 2011 korkea lukema. 25–34-vuotiaiden ryhmässä velkajärjestelyhakemuksia tehtiin huomattavasti enemmän, kuin alle 24-vuotiaiden ryhmässä. Hakemusten määrä oli vuonna 2008 522 kappaletta. Vuoden 2008 jälkeen hakemusten kasvoi tasaisesti vuoteen 2011 asti, jonka jälkeen kasvu vuoteen 2012 oli noin sadan hakemuksen suuruinen. Vuonna 2012 25–34-vuotiaiden hakemien velkajärjestelyjen määrä oli 702 kappaletta. (Tilastokeskus 2012.) Edellä esitetystä lukemista käy ilmi, että alle 24-vuotiaiden velkajärjestelyt eivät ole määrältään merkittävän yleisiä. 25–34-vuotiaiden osalta velkajärjestelyhakemustenmäärät ovat puolestaan jo huomattavasti suuremmat.

5.5 Sosiaalinen luotto

Laki sosiaalisesta luototuksesta (1133/2002) määrittelee sosiaalisen luototuksen tarkoituksiksi taloudellisen syrjäytymisen ja ylivelkaantumisen ehkäisemisen, sekä henkilön ja perheen itsenäisen suoriutumisen edistämisen (laki sosiaalisesta luototuksesta 1 §). Kunnat vastaavat sosiaalisen luototuksen järjestämisestä, luoton laajuudesta sekä sosiaalisen luoton myöntämisen perusteiden määrittelystä, huomioiden kuitenkin siinä lain säädökset (laki sosiaalisesta luototuksesta 2.1 §). Sosiaalinen luotto on siten vapaaehtoinen palvelu, että kunta voi järjestää sen halutessaan (Arajärvi 2011, 306). Laissa mainitaan, että sosiaalinen luotto voidaan myöntää pientuloisuuden ja vähävaraisuuden perusteella, koska nämä ovat esteitä mahdollisuudelle saada kohtuuehtoista luottoa. Luoton saajalta edellytetään kykyä suoriutua luoton takaisinmaksusta. Hakijan takaisinmaksukyvyyn arviointi tapahtuu hakijan tulojen, varojen, ansaintamahdollisuuden, menojen, velkojen sekä muiden taloudelliseen asemaan vaikuttavien tekijöiden pohjalta. (laki sosiaalisesta luototuksesta 4 §.) Päätöksen sosiaalisen luoton myöntämisestä tekee hakijan kotikunnan toimielin (Arajärvi 2011, 306). Ennen luoton myöntämistä kunnan on kirjallisesti ilmoitettava luoton saajalle kunnan määrittelemät sosiaalisen luoton myöntämisen perusteet (laki sosiaalisesta luototuksesta 4 §). Sosiaalisesta luotosta tehtävässä sopimuksessa määritellään käyttötarkoitus luotolle, luoton määrä, ja korko, ta-

kaisinmaksuerien suuruudet ja eräpäivät sekä muut takaisinmaksuehdot (Arajärvi 2011, 306).

Vuonna 2010 terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen, myöhemmin THL, tekemän kuntakyselyn perusteella 23 kyselyyn vastanneista kunnista tarjoaa Suomessa sosiaalista luototusta tällä hetkellä ja kahdeksan muuta kuntaa suunnittelee sosiaalista luottoa tarjottavaksi tulevaisuudessa (THL 2011, 3). Pääosa kunnista, jotka tarjoavat sosiaalista luototusta ovat järjestäneet sen kiinteään yhteyteen talous- ja velkaneuvontatoiminnan kanssa ja sosiaalinen luototus toimii niissä kunnissa tärkeänä velkajärjestelykeinona (Rantala & Tarkkala 2009, 50). Vuotta 2010 koskevan kuntakyselyn mukaan ehdottomasti yleisimmiksi sosiaalisen luototuksen myöntämisperusteiksi mainittiin kulutusluottovelat, talouden hallintaan saattaminen sekä ulosottovelat. Muiksi syiksi sosiaalisen luototuksen myöntämiselle esitettiin asumisen turvaaminen, kodin hankinnat, kuntoutumisen ja työllistymisen edistäminen, sosiaalisen kriisin ylittäminen, luoton käyttö opintolainan sijasta tai osana velkajärjestelyä. (THL 2011, 4.) Sosiaalisia luottoja myönnettiin huomattavasti eniten kotitaloudeltaan yksinasuville henkilöille, 475 tapausta, elämäntilanteeltaan opiskeleville, 271 tapausta ja palkansaajille, 171 tapausta. Iän perusteella tarkasteltuna sosiaalista luottoa myönnettiin eniten 18–34-vuotiaille, joita oli tutkimuksen mukaan 402. (THL 2011, 3.) Nuorten henkilöiden, etenkin opiskelijoiden suuri osuus sosiaalisen luoton hakijoista ja saajista kertoo siitä, että nuorilla on nykyisin suuri tarve saada luottoa kohtuullisin ehdoin.

5.6 Takuu-Säätiön järjestelylaina

Takuu-Säätiö auttaa ylivelkaantuneita velallisia takaamalla heille saneerauslainoja. Takuu-Säätiön myöntämällä luotolla velallisen vanhat luotot voidaan yhdistää yhdeksi halvemmaksi luotoksi, joka helpottaa velkatilanteen hallintaan saamisessa. Takuu-Säätiön toiminta vuosina 1995–2001 käsitti 4800 takausta, jotka vastasivat 57,8 miljoonaa euroa. Takuu-Säätiö on osallistunut myös useiden kuntien kanssa sosiaalisen luoton antamiseen, mutta siihen verrattuna Takuu-Säätiön oma takaustoiminta ollut rahamääräisesti huomattavasti merkittävämpää. (HE 98/2002 vp, 14.)

6 Pohdinta ja johtopäätökset

Aihe opinnäytetyölle tuli sen toimeksiantajalta, jona toimi Joensuun kaupungin talous- ja velkaneuvonta. Opinnäytetyö sai alkunsa keskustelusta, jonka kävin opinnäytetyön toimeksiantajan Joensuun kaupungin talous- ja velkaneuvonnan edustajien kanssa. Keskustelussa tuli esille, että Joensuun talous- ja velkaneuvonnalla olisi tarvetta nuorille tarkoitettulle sähköiselle talousoppaalle, josta nuoret saisivat tietoa talousasioista yleisellä tasolla. Opas tulisi siten olemaan myös opinnäytetyöhön sisältyvä toiminnallinen ohje. Opinnäytetyön tekemistä edelsi työharjoittelu Joensuun kaupungin talous- ja velkaneuvonnassa, joka antoi hyvät valmiudet opinnäytetyön kirjoittamiselle, koska työharjoittelussa sain hyvin tutustua yksityishenkilön velkaantumista ja -velkajärjestelyä käsittelevään lainsäädäntöön, lain valmisteluaineistoihin sekä oikeuskäytäntöön. Opinnäytetyön kirjoittaminen eteni pääosan ajasta sujuvasti. Lähteiden etsiminen ja käyttäminen tapahtui suurimman osan ajasta helposti, mutta melko paljon työtä aiheutti mahdollisimman ajantasaisten tutkimusten ja tilastotietojen etsiminen. Kirjoittamisen edetessä työskentely muuttui luonteeltaan haastavammaksi, koska lähteistä löytyi todella paljon tietoa, jolloin eri lähteiden käyttöä ja painottamista tuli pohtia melkoisesti, jotta opinnäytetyö tulisi sisältämään mahdollisimman oleelliset asiat tutkittavasta aiheesta.

Nuorten velkaantumisen ajankohtaisuus aiheena ja tutkimuksen työelämälähtöisyys tekivät opinnäytetyöstä helposti lähestyttävän ja mielenkiintoisen. Tutkimuksen teko käynnistyi lakeja tutkiskelemalla, joista etsin yhteyksiä nuorten velkaantumista aiheuttaviin tekijöihin. Kun laeista löytyi jokin yhtymäkohta nuoriin, tiedonhaku jatkui lainvalmisteluaineistoista ja sen jälkeen tiedonhakua tapahtui myös oikeuskirjallisuudesta. Lopulta lähteiksi tulivat lisäksi vielä aiheen kannalta oleelliset tutkimukset ja viralliset tilastot. Tutkimuksista ja tilastoista saatujen tietojen avulla oli mahdollista esittää, että kuinka lainsäätely nuorten talouden osalta peilautuu Suomen yhteiskuntaan. Lähtökohdana tutkimuksessa oli ensisijaisesti käyttää vahvasti velvoittavia lähteitä aina, kun se vain oli mahdollista. Koin heikosti velvoittavat lähteet myös tärkeiksi ja annoin myös sijaa sallituille lähteille. Pyrkimyksenäni oli käyttää useita lähteitä tutkimuksen luotettavuuden lisäämiseksi. Tutkimuksen eettisyyden varmistamiseksi merkitsin käyttämäni lähteet huolellisesti.

Nuorten velkaantumiselle voi katsoa löytyvän lukuisasti erilaisia syitä. Opinnäytetyössä tarkoituksena oli löytää nuorten velkaantumista aiheuttavista syistä lainsäädännön kannalta tarkasteltuna tärkeimmät ja ajankohtaisimmat. Merkittävimmäksi nuorten velkaantumisen syyksi tutkimuksessa osoittautuivat pikaluotot. Pikaluottovelkoihin liittyen on kuitenkin huomioitava, että kuten opinnäytetyössä myös tuli esille, pikaluotoilla usein paikataan muita, jo aiemmin myös muutoin kuin pikaluottoperusteisesti syntyneitä velkoja. Velat ovat kuitenkin useissa tapauksissa kokonaisuus, johon voi sisältyä lukuisia pieniä velkoja, jotka ovat voineet syntyä useista eri syistä. Maksamaton vuokra, laskut, luottokorttivelat, alkoholi ja juhliminen, rahapeli-ongelmat ja myös opintolaina voivat aiheuttaa tilanteen, jossa nuoret katsovat luoton ottamisen välttämättömäksi. Ehkäpä pikaluottovelat vain osoittautuvat usein siksi viimeiseksi velaksi, josta henkilön velat lopulta paljastuvat tuomioistuimissa, kun velan todellinen syntyperusta voi olla jokin muu.

Yhtälailla merkittävimminä velkaantumisen aiheuttajina voisi puhua myös nuorten taloudenhoitamistaidoista, kuluttaja-asenteista, mutta unohtamatta kuitenkin niitä tilanteita, joissa luoton ottaminen on aivan välttämätöntä selviytymisen kannalta. Johtopäätöksenä voisi todeta, että yleisesti ottaen nuorten valmiudet taloudellisessa päätöksenteossa eivät ole tällä hetkellä riittävät ja nuoret vaikuttaisivat tarvitsevan enemmän tietoa ja opetusta talouteen liittyvistä asioista. Positiivisena seikkana nuorten talouteen liittyen voi pitää jo käynnissä olevia yhteistyöhankkeita, kuten TOKATA-hanke, joilla pyritään kohentamaan nuorten talousosaamista jo lähitulevaisuudessa.

Perehtyessäni nuorten talouteen liittyvään lainsäädäntöön huomasin, että lainsäädäntöä on jo muutettu ja tullaan myös lainvalmisteluasiakirjojen perusteella muuttamaan tulevaisuudessa mielestäni oikeaan suuntaan. Pikaluottoja sääntelevä kuluttajansuojalaki on sallinut pikaluottotoiminnan tähän asti vielä suhteellisen vapaasti rajoittamatta yritysten toimintaa merkittävästi. Pikaluottoja koskevan lainsäädännön muutoksilla tullaan pikaluottotoiminnasta tekemään kuluttajille kohtuullisempaa ja muutoinkin luonteeltaan hyväksyttävämpää toimintaa. Pikaluottoa tarjoavien yritysten toimintaa on yleisesti luonnehdittu hyvin negatiiviseen sävyyn etenkin medioissa, ja jossain yhteyksissä on puhuttu myös pikaluotonantajayrityksistä koronkiskojina. Uskon, että vuoden 2013 ke-säkuussa tuleva korkokatto pikaluottojen todelliselle vuosikorolle, johon luetaan kaikki pikaluotosta aiheutuvat kustannukset, tulee huomattavasti vähentämään nuorten pika-

luotoista aiheutuvaa velkaantumista. Lisäksi edellä mainitulle pikaluottojen perinnästä aiheutuvat kustannukset tulisivat myös vähentymään pikaluottojen kohtuullistuesssa ja niiden tarjonnan vähentyessä. Nuorten velkaantumista kokonaisuutena ajatellen pelkäävät jo pikaluottoja rajoittavan lainsäädännön muutoksilla tulee varmasti olemaan huomattava vaikutus nuorten velkaantumisen määrään. Myös pikaluotoista aiheutuvat velkomustapaukset käräjäoikeuksissa tulisivat vähentymään, joiden suhteellinen osuus kaikista velkomustapauksista on ollut viime vuosina merkittävän suuri.

Tarjolla olevien velkajärjestelykeinojen osalta tilanne nuorille on melko hyvä. Kuitenkin usein nuoresta iästä johtuva pienituloisuus ja kouluttautumattomuus ovat seikkoja, jotka voivat vaikeuttaa nuoren velan maksamista. Yksityishenkilön velkajärjestelyn sijasta vapaaehtoinen velkajärjestely eli sovinto velkojien kanssa on nuorille varmasti suotuisampi vaihtoehto. Vapaaehtoista velkajärjestelyä tukemiseksi on mahdollisesti saatavissa sosiaalista luottoa kunnilta, Takuu-Säätiön järjestelylainaa tai muun muassa Kirkkohallituksen Akordirahastosta saatavaa velkatukea. Lisäksi nuoria auttavat maksutta talous- ja velkaneuvojat sekä Takuu-Säätiö, jolla on maksuton velkalinja ja Omille jaloille –toimintaa, josta on apua talouden hallinnassa ja velkojen selvittelyssä. Vähintään yhtä tärkeää, kuin velkojen järjestelykeinot on se, että yhteiskunnan olisi myös ennaltaehkäistävä ja pyrittävä ennakoimaan nuorten velkaantumista. Nykyisen negatiivisen luottotietorekisterin sijasta hyödyllisemmäksi osoittautuisi positiivinen luottotietorekisteri, josta luotonantajat saisivat paremman kuvan luotonhakijan velanhoitokyvystä, kuin nykyisellään on, eli luotonantajat näkevät pelkäävät, että onko luotonhakijalla maksuhäiriömerkintä. Positiivisen luottotietorekisterin perustamista Suomeen puoltaa se, että se on käytössä jo melkein kaikissa Euroopan unionin maissa.

Jatkokehitysmahdollisuuksia tutkimukselle nuorten velkaantumiseen liittyen on useita. Nuorten velkaantumista voisi tutkia Suomessa esimerkiksi maantieteellisen jaottelun tai sukupuolen perusteella. Myös lainsäädännön muutosten vaikutus nuorten velkaantumiseen liittyen tulee varmasti saamaan aikaan mielenkiintoisia seurauksia jo lähitulevaisuudessa. Tätä opinnäytetyötä vastaavan tutkimuksen voisi tehdä tulevaisuudessa lainsäädännön muuttuessa, jolloin tutkimuksen tulokset olisivat varmasti erilaiset, kuin mitä ne ovat nykyisellään. Toiminnallisen ohjeen osalta sen kehittäminen on mahdollista ja myös suositeltavaa siten, että opas tulisi aina sisältämään ajan tasalla olevaa ja mahdol-

lisimman paikkaansa pitävää tietoa. Ohjetta tulisi siksi muokata päivittämällä sitä säännöllisesti.

Lähteet

- Alkoholilaki 1143/1994.
- Anttila, A. Kuussaari, K. Puhakka, T. Ohipuhuttu nuoruus? Nuorisotutkimusverkosto.
<http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/6009360f-eeec-4da7-b1d0-1311124fed43>.
 22.5.2013.
- Asevelvollisuuslaki 1438/2007.
- Asuntosäästöpalkkiolaki 1634/1992.
- Arajärvi, P. 2011. Johdatus sosiaalioikeuteen. Helsinki. Talentum.
- Arpajaislaki 1047/2001.
- Aurejärvi, E. Hemmo, M. 2004. Luotto-oikeuden perusteet. Helsinki. Talentum.
- Avioliittolaki 234/1929.
- Hallintovaliokunnan mietintö 7/2010 hallituksen esitys laiksi arpajaislain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.
- Hallituksen esitys 183/1992 eduskunnalle laiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä.
- Hallituksen esitys 146/1998 eduskunnalle holhouslainsäädännön uudistamiseksi.
- Hallituksen esitys 28/2005 eduskunnalle nuorisolaiksi sekä laiksi opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta.
- Hallituksen esitys 241/2006 eduskunnalle luottotietolaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi.
- Hallituksen esitys 64/2009 eduskunnalle laeiksi kuluttajansuojalain 7 luvun, rikoslain 36 luvun 6 §:n ja korkolain 4 §:n muuttamisesta.
- Hallituksen esitys 24/2010 eduskunnalle laeiksi kuluttajansuojalain muuttamisesta ja eräiden luotonantajien rekisteröinnistä sekä eräksi niihin liittyviksi laeiksi.
- Hallituksen esitys 52/2010 eduskunnalle laiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain 30 §:n muuttamisesta.
- Hallituksen esitys 149/2010 eduskunnalle laeiksi opintotukilain sekä lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta annetun lain muuttamisesta.
- Hallituksen esitys 207/2010 eduskunnalle laiksi arpajaislain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.
- Hallituksen esitys 78/2012 eduskunnalle laeiksi kuluttajansuojalain 7 luvun, eräiden luotonantajien rekisteröinnistä annetun lain sekä korkolain 2 §:n muuttamisesta.
- Hallituksen esitys 108/2012 eduskunnalle laiksi Kilpailu- ja kuluttajavirastosta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi.
- Hoppu, E. Hoppu, K. 2011. Kauppa- ja varallisuus oikeuden pääpiirteet. Helsinki. WSOYpro.
- Husa, J., Mutanen, A. & Pohjolainen, T. 2008. Kirjoitetaan juridiikkaa. Helsinki. Talentum.
- Kansalaisuuslaki 359/2003.
- Kaartinen, R. & Lähteenmaa, J. 2006. Miten ja mihin nuoret käyttävät pikavippejä ja muita kulutusluottoja. Helsinki. Edita Publishing Oy.
- KHO 1568/1/09
- KKO 2011:76
- Korkolaki 633/1982
- Kuluttajansuojalaki 38/1978.
- Laki holhustoimesta 442/1999.
- Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 1705/2009.
- Laki sosiaalisesta luototuksesta 1133/2002.

- Laki talous- ja velkaneuvonnasta 713/2000.
 Laki vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista 617/2009.
 Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 57/1993.
 Lastensuojelulaki 417/2007.
 Linna T. 2012. Prosessioikeuden oppikirja. Helsinki. Talentum.
 Luottotietolaki 527/2007.
 Muttilainen, V. 2002. Luottoyhteiskunta. Helsinki. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
 Muttilainen, V. & Valkama, E. 2008. Maksuvaikeudet pikaluottomarkkinoilla. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
http://www.optula.om.fi/Satellite?blobtable=MungoBlobs&blobcol=urldata&SSURIdpptype=BlobServer&SSURIdcontainer=Default&SSURIdsession=false&blobkey=id&blobheadervalue1=inline;%20filename=Maksuvaikeudet_pikaluottomarkkinoilla.pdf&SSURIdcontext=Satellite%20Server&blobwhere=1225117282994&blobheadername1=Content-Disposition&ssbinary=true&blobheader=application/pdf. 22.5.2013.
 Myllyniemi, S. 2012. Nuorisobarometri 2012. Nuorisotutkimusverkosto.
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/barometrit/liitteet/Nuorisobarometri_2012_Verkkojulkaisu.pdf. 22.5.2013.
 Niskanen, M. 2010. Oikeusjärjestys osa 2. Juva. WS Bookwell Oy.
 Nuorisolaki 72/2006.
 Opintotukilaki 65/1994.
 Parpola, A. & Kiljala, J. 2005. Hyvä vai paha tieto? – Suomalaisen luottotoiminnan vaiheet. Helsinki. Asiakastieto.
 Passilaki 671/2006.
 Peura-Kapanen, L. & Lehtinen, A. 2011. Nuorten taloudellinen osaaminen. Kuluttajatutkimuskeskus.
http://www.kuluttajatutkimuskeskus.fi/files/5567/2011_3_julkaisu_tokata_peura_kapanen_lehtinen.pdf. 22.3.2013
 Rantala, K. 2012. Vippikierteen muotokuva. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
http://www.optula.om.fi/Satellite?blobtable=MungoBlobs&blobcol=urldata&SSURIdpptype=BlobServer&SSURIdcontainer=Default&SSURIdsession=false&blobkey=id&blobheadervalue1=inline;%20filename=Verkko24_Rantala_2012.pdf&SSURIdcontext=Satellite%20Server&blobwhere=1331735621369&blobheadername1=Content-Disposition&ssbinary=true&blobheader=application/pdf. 19.3.2013.
 Rantala, K. & Tarkkala, H. 2009. Kotitalouksien velkaongelmien nykytila ja kehitys. Helsinki. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
 Rekonen, S. 2007. Pikavipit – nopea tie onneen vai ahdinkoon. Espoo. Suomen Rahatieto Oy.
 Suomen Asiakastieto Oy. 2012. Maksuhäiriötilastot.
http://www.asiakastieto.fi/asiakastieto/tilastot/maksuhairiot/maksuhairiot_2012_nettiin.pdf. 16.5.2013.
 Suomen kuvalehti. 2012. Sadan euron laina, 297 euroa perintäkuluja – näin pikavippaaja joutuu maksuvaikeuksiin. <http://suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/sadan-euron-laina-297-euroa-perintakuluja-nain-pikavippaaja-joutuu-maksuvaikeuksiin>. 17.4.2013.
 Suomen Setlementtiliitto. 2012. Monialainen nuorten taloudenhallintaa edistävä verkostohanke käynnistyy. <http://www.setlementti.fi/?x21656=162209>. 17.4.2013.

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2011. Sosiaalinen luototus 2010.
http://www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet/2011/Tr40_11.pdf.
- Tietosuojavaltuutettu. 2010. Kuluttajavirasto ja tietosuojavaltuutettu seuraavat pikaluottoyriyksiä edelleen: Osa valvontakampanjassa havaituista virheistä korjattu.
<http://www.tietosuoja.fi/52253.htm>. 15.5.2013.
- Tilastokeskus. 2012. Luottokanta 2012, 1. vuosineljännes.
http://tilastokeskus.fi/til/lkan/2012/01/lkan_2012_01_2012-06-14_tie_001_fi.html. 16.4.2013.
- Tilastokeskus. 2012. Luottokanta 2012, 2. vuosineljännes.
http://tilastokeskus.fi/til/lkan/2012/02/lkan_2012_02_2012-09-14_tie_001_fi.html. 16.4.2013.
- Tilastokeskus. 2012. Luottokanta 2012, 3. vuosineljännes.
http://tilastokeskus.fi/til/lkan/2012/03/lkan_2012_03_2012-12-04_tie_001_fi.html. 16.4.2013.
- Tilastokeskus. 2012. Luottokanta 2012, 4. vuosineljännes.
http://tilastokeskus.fi/til/lkan/2012/04/lkan_2012_04_2013-03-22_tie_001_fi.html. 16.4.2013.
- Tilastokeskus. 2012. Pienlainayritysten uudet luotot sekä luottokanta vuosina 2008–2012. http://www.stat.fi/til/lkan/2012/04/lkan_2012_04_2013-03-22_kuv_002_fi.html. 15.5.2013.
- Tilastokeskus. 2012. Väestö iän mukaan, 2012 lopussa.
http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html#vaestoianmukaan. 22.5.2013.
- Tilastokeskus. 2012. Kansalaisuus iän ja sukupuolen mukaan maakunnittain 1990 – 2012. http://pxweb2.stat.fi/database/StatFin/vrm/vaerak/vaerak_fi.asp. 22.5.2013.
- Tupakkalaki 693/1976.
- Työttömyysturvalaki 1290/2002.
- Ulosottokaari 705/2007.
- Vaalilaki 714/1998.
- Yleisradio Oy. 2013. Monella on velkaa kolminkertaisesti tuloihin nähden.
http://yle.fi/uutiset/monella_on_velkaa_kolminkertaisesti_tuloihin_nahden/6456846. 16.4.2013.
- Ämmälä, T. 2006. Suomen kuluttajaoikeus. Helsinki. Talentum.

NUORTEN OMA TALOUS

JOENSUUN KAUPUNGIN TALOUS- JA VELKANEUVONTA

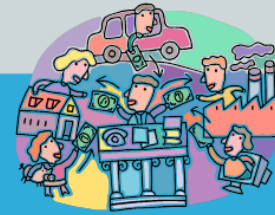
TALOUDEN SUUNNITTELU

- oman taloudellisen tilanteen arvioimista ja suunnittelemista tuloja ja menoja laskemalla
- talouden suunnittelussa tärkeänä työkaluna pidetään budjettia eli talousarviota
- budjetti tehdään tietylle ajanjaksolle, kuten kuukaudelle, vuodelle tai vaikka jollekin yksittäiselle hankinnalle
- budjetin tekemisessä voidaan hyödyntää esimerkiksi Takuu-Säätiön tai Marttojen taloussuunnitelmalomakkeita

MAKSAMINEN

- maksuvaihtoehdoista päättää maksun saaja
- yleisimmät maksuvaihtoehdot ovat käteinen ja pankkikortti, mutta useat myyjät tarjoavat vaihtoehtona myös luotolla maksamista
- maksun on suositeltavaa tapahtua tavaran haltuun saamisen yhteydessä kaupan onnistumisen ja huijauksilta välttymisen kannalta
- etämyynnissä voi joutua suorittamaan maksun ennen, kuin tavaran saa haltuunsa, tällöin myyjän luotettavuus tulee varmistaa ennalta

2

KULUTTAMINEN

- kuluttaminen on tapa tyydyttää tarpeita – välttämättöminä tarpeina pidetään ruokaa, asuntoa ja vaatteita
- pääsääntönä kuluttamiselle on, että voi kuluttaa vain omia tuloja vastaavan määrän
- kun menot ylittävät tulot, tulee menoja vähentää tai lisätä tuloja
  - menojen vähentäminen on useimmiten helpompi ja myös ainoa vaihtoehto
- tuhlaamisella tarkoitetaan rahan haaskaamista
  - esimerkiksi kalliin tuotteen hankkiminen huomioimatta tarjolla olevat edullisemmat vaihtoehdot
- Kuluttajaliiton [Fiksu shoppailija -sivusto](#)

3

LASKUT

- lasku on ilmoitus velasta, jonka velallinen on sitoutunut maksamaan eräpäivään mennessä
- jos lasku jää maksamatta eräpäivään mennessä, on kyseessä sopimusrikkomus, josta voi seurata viivästyskorkoa sekä muistutus- ja perimiskuluja
- laskujen maksaminen tärkeysjärjestyksessä:
  1. asumisen kannalta välttämättömät (vuokra, sähkö ja vesi)
  2. muut välttämättömät kuten ruoka- ja puhelinlasku
  3. muut jäljelle jäävät laskut
- laskut voi vastaanottaa paperimuotoisina postitse, sähköisesti sähköpostiosoitteeseen tai e-laskuina suoraan verkkopankkipalveluun

4

SÄÄSTÄMINEN

- säästäessä osa tuloista laitetaan talteen myöhempää käyttöä varten sen sijaan, että kaikki kulutettaisiin heti
- motivaatio on tärkeä tekijä säästämisessä ja sen säilyttämiseksi on hyödyllistä:
  - suunnitella säästäminen ennalta
  - asettaa säästämisen tavoitteet realistisiksi
- pankkien talletustilit ovat riskitön tapa säästää ja saada korkoa talletukselle
- säästövinkkejä [Marttojen nettisivuilla](#)
- säästämisestä [Zaldo-sivustolla](#)
- [Kuluttajaliiton säästövinkit](#)

5

TUKIEN HAKEMINEN

- **opintotuki ja opintolaina**
  - vähintään 17-vuotiaille päätoimisille opiskelijoille
  - asumislisään on oikeutettu päätoiminen, lapseton, kotoa poismuuttanut opiskelija
  - opintorahaan oikeutettu henkilö on oikeutettu myös opintolainaan
  - opintolainaa voi saada muutoinkin, edellytykset löytyvät [Valtti-sivustolta kohdasta opintolaina](#)
- **työttömyyspäivärahaa voi hakea työtön, joka täyttää työssäoloehdon**
- **työtön, joka ei täytä työssäoloehtoaa voi hakea työmarkkinatukea**
- **yleistä asumistukea haetaan Kelasta**
- **toimeentulotukea haetaan oman kunnan sosiaalitoimistosta**
  - ensimmäinen hakemus on tehtävä kirjallisesti, sen jälkeen hakeminen onnistuu sähköisesti

6

VELKA

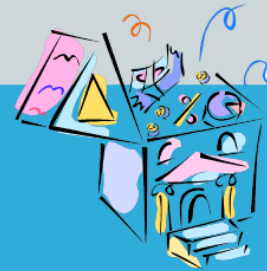
- rahavelalla tarkoitetaan velallisen velvoitetta suorittaa sovittu maksu velkojalle
- velkaa ei tule ottaa tilanteessa, jossa on maksuvaraton, eli ei ole mahdollista selvittää velan takaisinmaksamisesta
- velka voi syntyä erilaisista oikeustoimista, kuten velaksiannosta, velkakaupasta tai vahingonkorvausvelvollisuutena
- rahasuorituksen lisäksi velasta maksetaan korkoa ja maksun myöhästymisestä velalliselle koituu maksettavaksi lisäkuluja, kuten viivästyskorkoa
- velkojaan tulee ottaa yhteyttä ja sopia uudesta maksuaikataulusta, jos ei kykene maksamaan velkaa eräpäivänä tai heti sen jälkeisinä päivinä

7

LAINA

- lainan ottamisesta voi aiheutua huomattavia kustannuksia verrattuna siihen, että vaihtoehtona olisi säästäminen
- lainoihin pätee sopimusvapaus – lainanantaja ja lainansaaja voivat sopia hinnasta ja muista sopimusehdoista
- lainan hintaan vaikuttavat laina-aika sekä lainan korko ja -lyhennystapa
- eri lainojen hintoja voi vertailla niiden todellisten vuosikorkojen perusteella
- lainan koron tai laina-ajan laskeminen onnistuu helposti esimerkiksi euro.fi:n lainalaskurilla

8

OSAMAKSU JA LUOTOT

- eri tyyppisiä kuluttajaluottoja ovat muun muassa luottokorttiluotot, asunto- ja opintolaina, osamaksuluotot sekä vakuudettomat pikalainat (pikavipit)
- osamaksulla tarkoitetaan tietyn tavaran ostamista varten otettavaa kertaluottoa, jossa kauppahinta maksetaan useissa maksuerissä
  - myyjää suojaava takaisinottoehto tai omistuksenpidätysehto, kunnes koko kauppahinta tai vähintään valtaosa maksueristä on suoritettu
- luottoja tarjoavat pankit, rahoitus- ja luottokorttiyhtiöt, matkanjärjestäjät sekä postimyyntiyritykset

9

PIKAVIPIT

- **pikavipit ovat lyhytkestoisia, helposti ja nopeasti saatavia sekä hinnoiltaan melko kalliita kulutusluottoja**
- **korkokatto pikavipeille on 50 % + voimassaoleva viitekorko**
- **pankkien tarjoamat kulutusluotot ovat huomattavasti edullisempi vaihtoehto, kuin yksityisten rahoituslaitosten tarjoamat pikavipit**
- **maksamaton pikavippivelka voi aiheuttaa nopeasti velkaantumisongelman ja myös mahdollisen velkakierteen**

10

VELKOJEN VANHENTUMINEN

- **velan yleinen vanhentumisaika on kolme vuotta, ulosottoperusteisesta velasta se on puolestaan viisi vuotta**
- **erityinen vanhentumisaika kestää viisi vuotta**
  - **verot ja julkiset maksut (tv-lupa, sakot, jne.)**
- **velat vanhentuvat lopullisesti 15 vuoden kuluttua siitä hetkestä, kun velan ulosottoperuste on annettu käräjäoikeudessa**
- **erityistapauksissa velat vanhentuvat 20 vuoden kuluttua, jos:**
  - **velkojana on luonnollinen henkilö**
  - **velka perustuu rikokseen, josta on tuomittu vankeutta tai yhdyskuntapalvelua**

11

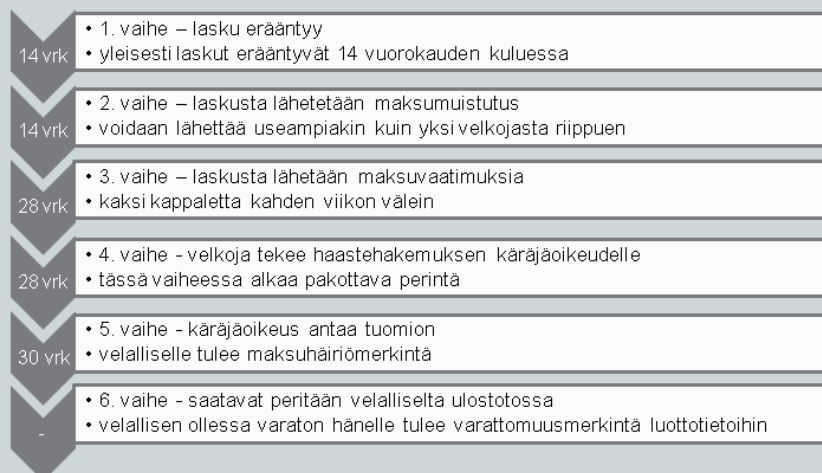
PERINTÄ

- **perinnältä välttyy, kun maksaa laskut ajallaan**
  - laskun saamisen jälkeen maksamista varten on varattu 14 vuorokautta aikaa
  - maksaminen ei ainakaan unohdu, jos maksaa laskut automaattisesti suoraveloituksena tai e-laskuina
- **perinnästä aiheutuu velalliselle huomattavia lisäkuluja, esimerkiksi 60 euron matkapuhelinlaskusta voi aiheutua jopa 220 euron velka, jos perintä etenee ulosottoon asti (60 € perinnästä ja 110–160 € käräjäoikeuden käsittelystä)**
- **perinnässä velkojalla on velvollisuus suhtautua vastuullisesti maksujärjestelyihin, joten uuden maksuajan tai maksuaikataulun sopiminen voi tapauskohtaisesti olla mahdollista ja siten voi välttyä lisäkuluilta**

12

PERINNÄN ETENEMINEN

13

LUOTTOTIEDOT

- luottotiedot ovat tietoja henkilön maksukykyä ja -halukkuutta kuvaavia tietoja
- luottotiedot voidaan tarkistaa useissa eri yhteyksissä, esimerkiksi:
  - luottoa myönnettäessä
  - työnhakijaa tai työntekijää arvioitaessa
  - vuokrasopimusta tehtäessä
- omat luottotiedot on mahdollista tarkistaa kerran vuodessa maksutta Asiakastieto Oy:ltä tai Bisnode Finland Oy:ltä
- tarkistaminen tapahtuu lähettämällä kirjallinen pyyntö luottotietorekisterin ylläpitäjälle tai käymällä heidän kuluttajaneuvonnassaan, tarkat vaatimukset löytyvät [Asiakastiedon](#) ja [Bisnoden](#) Internet-sivuilta

14

MAKSUHÄIRIÖMERKINTÄ

- laskujen tai velanhoidon laiminlyönnistä tulee henkilölle maksuhäiriömerkintä luottorekisteriin
- Suomen Asiakastieto Oy ilmoittaa ensimmäisestä maksuhäiriömerkinnästä postitse
- merkinnän kesto määräytyy laiminlyönnin mukaan
  - 2 vuotta luottokorttivelan tai osamaksuvelan maksamatta jättämisestä
  - 4 vuotta laskun tai velan perinnästä, joka on tullut tuomioistuimen päätöksestä sekä silloin, kun ulosottomies ei pysty perimään velkaa
- seurauksena uuden luoton kuten vuokra-asunnon, vakuutuksien, työpaikan sekä puhelin- ja internetliittymän saaminen vaikeutuu

15

HYÖDYLLISIÄ LINKKEJÄ

- **Kuluttajaliiton sivusto**
  - [taloustesti](#)
  - [ostospuntari-testi](#)
  - [nuorten taloussivusto -Valtti](#)
- **Kuluttajaviraston taloussivusto**
- **Takuu-Säätiö**
- **Kalliit kulissit**
- **Galactor-verkkopeli**

16

YHTEYSTIETOJA

Talous- ja velkaneuvonta

- puhelinnumerot: 050 354 3184
050 354 3224
050 354 3189
- [Joensuun kaupungin velkaneuvonnan tarkemmat yhteystiedot](#)

Avoin ammattiopisto

- puh. 050 577 7858
- sähköposti: avoinammattiopisto@pkky.fi
- [Joensuun ja lähikuntien yhteystiedot](#)

Kela

- opiskelijan tuet: puh. 020 692 209
- asumisen tuet: puh. 020 692 201
- työttömyysajan tuet: puh. 020 692 210
- [Kelan sähköinen asiointipalvelu](#)
- [luettelo kaikista Kelan palvelunumeroista](#)

Seurakunnan diakonia

- puh. 050 3855 139
- [Joensuun ev. lut. seurakunnan yhteystiedot](#)

Nuorisoasema

- puh. (klo 9–15): 050 505 3043
- sähköposti: nuorisoasema@jns.fi

Takuu-Säätiö

- Takuu-Säätiön maksuton neuvontanumero (klo 10–14): 0800 9 8009
- [tarkat yhteystiedot](#)

Työ- ja elinkeinotoimisto

- Joensuun toimipaikan puh. 0295 043 000
- [Pohjois-Karjalan toimistojen yhteystiedot](#)

Ulosottovirasto

- puh. 029 58 27740
- sähköposti: pohjois-karjala.uo@oikeus.fi
- [muut yhteystiedot](#)

TEKIJÄT
TEKSTI: JOHANNES MELONEN
ULKOASU: LEILA VORNANEN

17